

GRADISOV VESTNIK

GLASILO KOLEKTIVA PODJETJA »GRADIS«

Ob jubileju

V našem dinamičnem obdobju je komaj kaj časa za majhen predah, za pogled nazaj, za oceno tega, kar smo storili. Pa je vseeno prav, če pogledamo, kaj smo doslej vse doživeli, dosegli in tudi zgrešili v minulih letih. Četudi za dosežke podjetja tako obdobje 25 let ni veliko, nam je vendar prineslo različna obdobja, raznovrstne rezultate in mnogo sprememb. Že naša dejavnost sama, ki kaže danes na dokaj urejene forme, se je v preteklih letih često menjala, od obnove domovine, prek elektrifikacije in industrializacije tja do današnje dobe, dobe določene specializacije, pa tudi hude konkurence. Kaj vse smo videli na prehojeni poti! Kako smo bili sami v letu 1945 in kako se je gradbeništvo v Sloveniji razraslo in razbohotilo. Od enega podjetja na 60 podjetij, od skromne mehanizacije v vse številnejšo in sodobnejšo, od mase nekvalificiranih do izbranega strokovnega kadra, od primitivnih predvojnih organizacijskih prijemov do najsodobnejših metod, kjer

korakamo vstric s sodobno tehnologijo v svetu. Od dirigranih tarifnih postavk do delitve dohodka po rezultatih dela, od z vseh vetrov nabrane skromne mehanizacije do sodobne opremljenosti z veliko konkurenčno močjo.

Vse to smo doživeli, vse to so nam prinesli naši strokovni kadri in delovni ljudje. Vsi tisti, ki so rosno mladi stali ob zibelki ustanovljenega podjetja, pa so danes že preizkušeni mački, mnogi, ki so nas že zapustili, njihova prizadevanja in naporji pa so pustili globoke sledi v našem snovanju. Vsi mladi, ki nadaljujejo začeto pot, in vemo, da jo bodo, kot svojo nalogo častno izpolnili.

Zato vemo, da bomo uspeli, da naši naporji niso bili zaman, da lahko mirno zremo v bodočnost, kajti naše vodilo bo, kot vsa ta leta tudi naprej: tehnični napredek in skrb za naše delovne ljudi.

HUGO KERŽAN, dipl. gr. ing.
glavni direktor

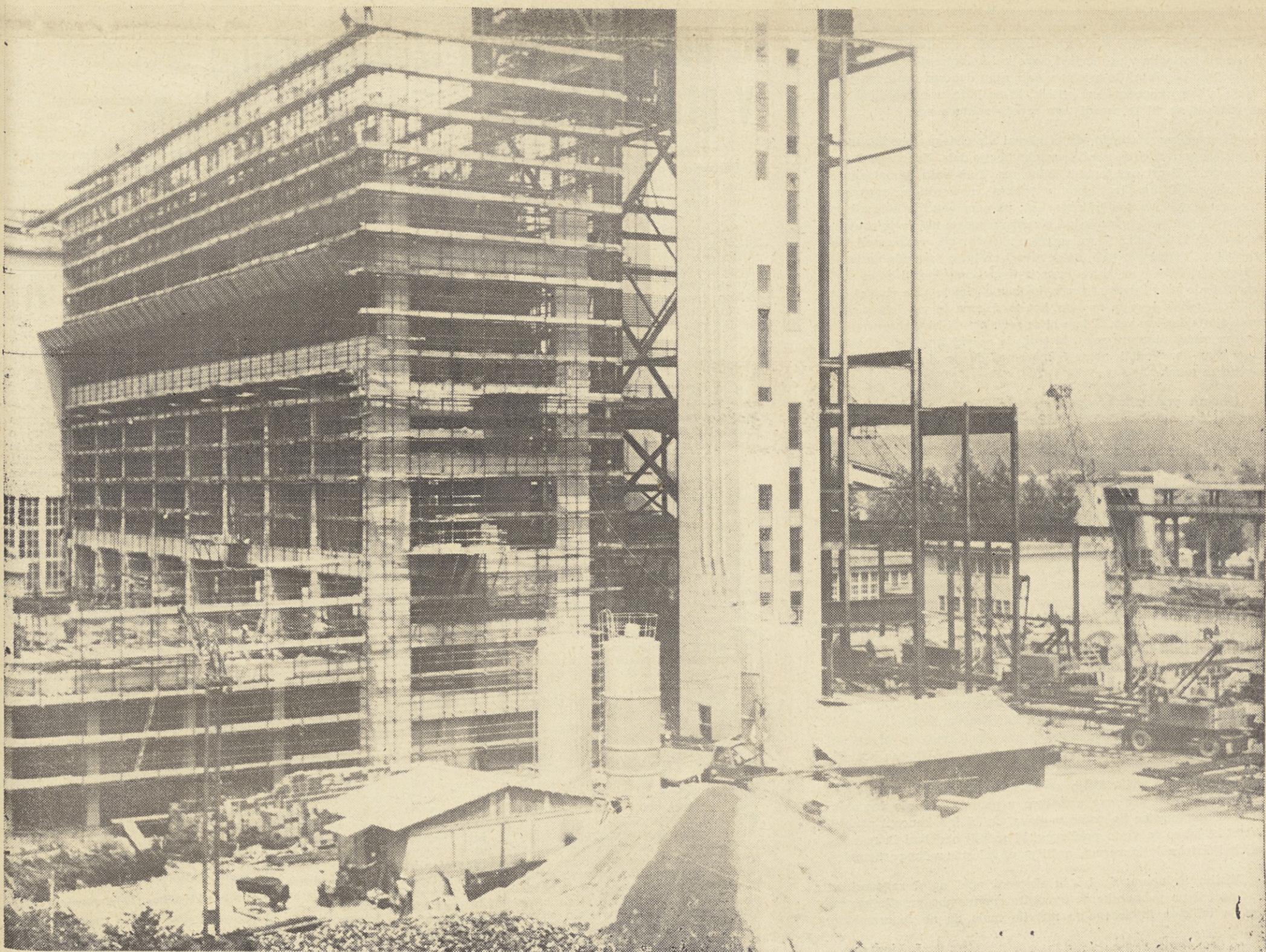
Ob 25-letnici Gradisa

Ti, ki gradiš,
si čelo otrl
in se ta dan
trudno ozrl
v leta minula
in v tisti čas,
ki smo utrli
družno r. - gaz.

Dvignimo odre, žerjave,
vprezimo silne naprave,
roka naj seže v roko.
Zidajmo v sinje nebo.

Stoletja četrta
pod nebes razprt
GRADIS gradi
za nove dni.
Bloke, mostove,
ceste, domove
za rok današnji,
za nove rodove:

Dvignimo odre, žerjave,
vprezimo silne naprave.
Roka naj seže v roko.
Zidajmo v sinje nebo!

Neizkoriščeni milijoni

Leta 1966 je delavski svet podjetja izdal drobno knjižico pod naslovom »Pravilnik o določanju in izplačevanju premij v podjetju«. Ker pravilnik nima veliko paragrafov niti zamotanih določil, so ga gotovo takratni člani kolektiva prebrali ali pa so vsaj bistvo o njem slišali v času, ko se je sprejemal.

Nihče, da celo tisti ne, ki so ga v organih upravljanja sprejemali, ni mogel slutiti, da bo apel tega pravilnika naletel na tako strnjeno gluha ušesa. Vsaj rezultati do danes so taki. Razumljivo je, da se nam vsiljuje vprašanje, zakaj tako? Zakaj se tako maloštevilni, rekli bi lahko le izjemni oglašajo s predlogi za novatorstva, racionalizatorstva ali tehnične izboljšave? Zakaj tako vztrajno odklanjajo zvišanje osebnega dohodka po tej možnosti? Morda so osebni dohodki teh kategorij delavcev že dosegli tolikšno raven, da ni več interesantno pehati se za novimi dosežki?

Tega ne bi mogel trditi. Ali je morda tako pridobljen dohodek premalo mikaven, premalo v sorazmerju z vloženim trudom ali pridobljenimi sredstvi v korist podjetja? Z drugimi besedami: ali ni morda višina premije s svojo regresivno lestvico tudi destimulativno vplivala na tiste že itak redke, ki bi sicer radi dali marsikatero pobudo, pa so postali nezainteresirani?

Morda se bodo komu zdele te besede nekoliko prehude, vendar mislim, da je že čas, da končno rečemo bobu bob.

Lani sem nekoč zapisal v našem listu, da je bilo v podjetju Wibau iz Zahodne Nemčije (letos smo pri istem podjetju kupili črpalko za beton), ki ima manj kot 2000-članski kolektiv in ki gradi izključno le gradbene stroje, v minulih 20 letih prijavljenih nad 2000 patentov in nad 400 tehničnih izboljšav in racionalizacij. Preprost izračun kaže, da je v minulih 20 letih poprečno vsak dan prijavljen po en patent ali racionalizacija. Kako to, da je med njimi, ki služijo kapitalizmu in med nami, samoupravljavci, tolikšna razlika? Ali smo mi že toliko bogati, da ni potrebno misliti na nič drugega kot le na ubiranje plodov in ali so oni tolikšni siromaki, da si le tako zagotavljajo eksistenčni minimum?

Trdim, da je komaj obratno res. Kako naj sicer tudi razumemo trditve J. S.-S. (Jeana Servana Schreiberja) v njegovem »Ameriškem izzivanju«, ko trdi da predstavljajo glavni vir čistega dohodka modernega podjetja tehnične izboljšave. V nadaljevanju pa navaja: »Izkušnje pa kažejo brez izjeme, da je v moderni ekonomiki, ki jo bistveno določa ritem pospešenih izboljšav, izumitelj novega produkta ali postopka v primerjavi s svojimi konkurenti v neprimerno močnejšem položaju. Če pristane, da z njim deli sad svoje iznajdbe, izvaja s tem gospodovalen pritisk, ki se kaže v naraščajoči ceni za odškodnino, ki jo zaradi tega seveda zahteva zase.«

Tudi mi se zavedamo, da bi glavni vir čistega dohodka moral izvirati iz permanentne izboljšave tehnologije dela. Nobenega dvoma ni, da je tudi pri nas to tudi delno res. Tudi naša tehnologija se venomer izboljšuje, tega sami v tolikšni meri niti ne zapažamo, ker smo pogosto v sredini dogodkov, pa nam veličina dela ali postopka zbledi. Nedvomno je pa glavni razlog te, naj jo imenujemo pasivnosti, nizki delež, ki ga sprejme iniciator ali predlagatelj take izboljšave. Verjamem tudi, da se stvari ne bodo zasukale na boljše tako dolgo, dokler ne bomo prav iz tega grma spodili zajca. Sele takrat bodo ustvarjene razmere, ko bomo glavne vire čistega dohodka črpali iz tega in ne tam, kot to delamo že vsa leta s sistematičnim zidanjem cen. S tem bi se seveda tudi bistveno približali tistemu socialističnemu reku, ki trdi, da največ ima tisti, ki skupnosti več da. Vedeti namreč moramo, da je doba entuziastov močno za nami.

Sedanji pravilnik bo potrebno temeljito predelati in z njim predvsem vzbuditi močnejše zanimanje za boljše sodelovanje naših inženirjev, tehnikov, delovodij in kvalificiranih delavcev. Priliv novih idej, pobud itd. bi moral biti v našem skupnem sistemu mnogo večji kot drugje.

Iz svoje dolgoletne prakse bi lahko naštel nekaj značilnih primerov, s katerimi bi podkrepil te trditve. Tako sem za spremembo stropne konstrukcije, ki je prihranila nekaj deset milijonov starih dinarjev (meni pa naprtla sovraštvo dveh uglednih statikov z njunima dvema sodelavcema), prejel ca. 100.000 din. Na naslednjem objektu, ki je bil projektiran, pa tudi grajen po istem načinu, pa že nisem mogel dobiti ničesar, ker sem za enako rešitev že prejel »primerno« odškodnino. Nadalje so že danes vsi pozabili, s kakšnimi naporimi smo pri PE Ljubljana pričeli z uvajanjem centralno pripravljene betona. Z grenkobo se spominjam, kako malo je bilo takrat somišljenikov. Vsakodnevni očitki in prigovarjanja so bili na dnevnem redu. Še ob koncu leta, ko sem na seji delavskega sveta poročal o doseženih ekonomskih rezultatih, predvsem pa o dokončni zmagi nad kvaliteto betona, je bilo vse sprejeto z dokajšnjo rezerviranostjo. Danes, po 8 letih, le še najbolj konservativni v podjetju ne verjamejo, da je bila izbrana pot edino pravilna. Koristi pa uživajo vsi, da, enako tudi tisti, ki so z večjo ali manjšo prikritostjo zavirali razvoj. Precej podobno se razvija centralna priprava armature v podjetju. Morda čez osem let tudi nikomur ne bo padlo v glavo, da bi tak koncept zaviral. Naštel bi lahko še vrsto predlogov, ki so bili obdelani in nakazovali boljši tehnološki razvoj, našli pa na žalost le redke posnemalec.

Mislim in upam, da bo ta skromni apel našel zagovornike predloga, ti pa pobudnike za temeljito spremembo pravilnika, saj postaja tolikšno intelektualno mrtvilo malo da ne že sramotno.

J. Lipovec

Direktor Iko Ravnikar o finančnih rezultatih v našem podjetju ob koncu letošnjega avgusta in o perspektivah do konca

Kako je s financami v našem podjetju? Ali smo kaj pridobili v naši »blagajni« letos, ko delamo na vseh koncih in krajih, po vseh gradbiščih s polno paro? Na ta in podobna vprašanja nam je na hitro odgovoril direktor finančno-računovodskega sektorja, tov. Iko Ravnikar.

»Če pogledamo osem mesečno situacijo in tudi doseženo realizacijo do konca letošnjega avgusta, potem smo lahko kar zadovoljni,« je na vprašanja odvrnil tov. Ravnikar. »Lahko celo trdim, da so rezultati skoraj nadpovprečni.«

»Kako pa je z likvidnostjo, s tem večnim in neozdravljivim jugoslovanskim problemom?«

»Likvidnost v našem podjetju je, lahko bi rekel, nekako konstantna. Niti ne zaznamujemo kakšnih posebnih in bistvenih pozitivnih rezultatov, niti ni znakov, ki bi kazali, da kritično drsimo navzdol.«

»Kaj pa naše obveznosti?«

»To je seveda še naprej precej težko breme, tako za nas kot tudi za druga gradbena podjetja. Moramo sproti poravnati vsaj glavne in najbolj kritične gradbene materiale, zlasti betonsko železo, cement, les in druge. Če tega ne bi delali, bi se kaj hitro obrisali pod nosom za obljubljen količine. Tako je pač v našem gospodarstvu. Seveda so cement, železo in še nekateri materiali za nas ne samo osnovni, življenjsko pomembni materiali, marveč tudi res velike finančne postavke. In ta denar moramo promptno plačevati, če se nočemo zameriti našim dobaviteljem, s tem pa bi seveda lahko kar resno ogrozili tudi temelje in obstoj podjetja. Danes je, kot vemo vsi, ogromno povpraševanje po cementu in železu, zato lahko samo tista podjetja, ki so solidni plačniki, računajo, da bodo dobila vsaj obljubljene količine.«

»In kolikšna je torej realizacija v našem podjetju ob koncu avgusta?«

»Približno 36 milijard, vključno seveda z nedovršeno proizvodnjo.«

»Torej mislite, da se bo letos dalo realizirati predvidenih 50 milijard starih dinarjev?«

»O tem pa je nekoliko težje govoriti. Če bi šlo vse normalno, potem bodo vsa naša planska predvidevanja ne samo dosežena, marveč verjetno tudi presežena. Ampak, rekel sem, če...«

»Kaj mislite s tem?«

»To, kar nam je vsem dobro poznano: material oziroma vse hujše pomanjkanje materiala. Letos smo prvih 8 mesecev kar dobro vozili, kljub težavam z nabavo železa in cementa na gradbiščih še ni bilo

kakšnih kritičnih problemov. Zdaj pa je vse odvisno od tega, kako bomo ta kritični material lahko zagotovili tudi za jesensko obdobje, vse tja do decembra. Če ta problem ne bo rešen, potem ni genija, ki bi nas potegnil iz precepa. Brali smo že o težavah in hudih zagatah gradbenih podjetij v Makedoniji in Hrvaški, mislim pa, da bomo prav kmalu v istem golažu tudi Slovenci. Če sem prav informiran, bi slovenska gradbena podjetja takoj potrebovala še najmanj 20.000 ton betonskega železa, ne vem pa, kje ga bomo dobili. Glasovi, ki prihajajo v Ljubljano iz Zenice in Beograda, niso — vsaj doslej — nič kaj preveč razveseljivi. Morda se bo, upajmo, kaj obrnilo na bolje. Ampak znaki iz zadnjih dni avgusta in prve polovice septembra — delo na mnogih objektih že moramo ustavljati — zbuja resno zaskrbljenost. Osebno bom zelo vesel, če bom imel kmalu povod za bolj optimistično prognoziranje.«

Karel Ficko in Mirko Perjet na gradbišču Cinkarne v Celju

O novem sistemu izobraževanja v gradbeništvu

Zadnja leta smo priče izjemne aktivnosti mnogih družbenih faktorjev, prizadevanjem, da bi našli najprimernejšo rešitev, da bi se lotili reforme in modernizacije celotnega izobraževalnega sistema, ker s sedanjim ne moremo biti zadovoljni.

Že leta 1966 sta organizirala sindikat gradincev in svet za gradbeništvo pri zvezni zbornici v Skopju posvetovanje o izobraževanju strokovnih kadrov v gradbeništvu. Podobno posvetovanje smo imeli 1968 v Banjaluki, vendar so vedno le ugotavljali, kaj bi bilo dobro.

Leta 1970 (Uradni list SFRJ, št. 16) smo dobili resolucijo zvezne skupščine o razvoju vzgoje in izobraževanja.

Svet za gradbeništvo pri zvezni zbornici je uvidel, da je nujno nekaj ukreniti in je naročil jugoslovanskemu gradbenemu centru, naj sestavi osnovni koncept novega sistema izobraževanja gradbenih kadrov.

Na nedavnem posvetovanju smo že razpravljali o njem. Slišali smo, da je enoten sistem na področju naše države nujen. Samo nekaj podatkov:

V vsej državi je trenutno 17 gradbenih fakultet s 6000 slušatelji, 33 srednjih tehniških šol s 16.000 slušatelji in 23 vajeških šol s 5000 slušatelji.

Vidimo veliko nesorazmerje med številom slušateljev posameznih grupacij in kvalificiranih delavcev, ki so najbolj potrebni.

Potrebno bo sistem izobraževanja spremeniti, da bomo prišli do teh potrebnih kadrov.

Verjetno je nekaterih šol preveč, drugih premalo, vsekakor bo potrebno tudi mrežo šol pregledati. Zmešnjava je tudi pri učnih programih. Na sedmih popolnih gradbenih fakultetah predavajo 147 različnih predmetov, ko je znano, da je za gradbeno fakulteto dovolj ca. 40!

Za danes se bom ustavljal samo pri šoli za KV delavce.

Predlaga se štiriletna gradbena šola. Za vpis je potrebna dokončana osemletka. Ta bi imela dve leti skupen pouk, ki bi bil prirojen gradbeništvu, potem pa se deli: naslednji dve leti se lahko študira za gradbenega tehnika, eno leto pa za KV delavca. Študij za KV delavca bi bil v glavnem povezan s praktičnim delom. Obstojta še ena vari-

anta: Da bi za KV delavca študirali tudi 4 leta, vendar bi se lahko vpisali s končanimi 6 razredi osnovne šole. Novi predlog je zanimiv in o tem bomo to jesen razpravljali na zbornici, sindikatu in biroju gradbeništvu.

Verjetno bi uspeli z novim sistemom šole, če bi ustanovili izobraževalno skupnost gradincev. Ves de-

Gradis, Gradisa, Gradisu

Slovenska akademija znanosti in umetnosti — inštitut za slovenski jezik nam je na naše vprašanje glede sklanjatve in pravilne pisave imena našega podjetja odgovoril takole:

Obnavljana zadeva pravzaprav ni jezikovnega, temveč bolj praktičnega značaja. Vseeno je hvale vredno, da kaže uredništvo tolikšno skrb za jezik. Oglejmo si torej s tega vidika pisavo vašega podjetja.

Narekovaj se danes pri naslovih ustanov in podjetij že skoraj redno opušta. Seveda bi bil upravičen v primeru, kjer bi lahko prišlo do dvoma, tega pa se v našem primeru ni bati.

Pisava s samimi velikimi črkami je neokretna, primerna sicer za čelo dopisa, nikakor pa ne v sredi dopisa. Predvsem dela težave pisava stranskih sklonov, saj ne veste, ali bi rabili GRADISA ali GRADISA ali GRADIS-a, vse troje pa ni nič kaj prijetno za oko. Zatorej ste lahko kar veseli, da je ime tako srečno zloženo, da se da brez sile uvrstiti v slovensko sklanjatev: Gradis, Gradisa, Gradisov.

nar (2,5% za izobraževanje) bi se stekel sem, in potem bi bilo lažje uresničiti potrebe in želje gradbenikov.

Naj omenim, da so hrvaški gradbeniki že ustanovili svojo izobraževalno skupnost, kamor po zakonu plačujejo vsi 3% za vzgojo.

Nekaj podobnega se pripravlja tudi pri nas v Sloveniji in če nam to uspe, bo izobraževanje lahko pravilno zaživel.

Republiška izobraževalna skupnost se sicer trudi, ne more nam pa nikoli dati toliko sredstev, kolikor jih potrebuje naše strokovno šolstvo, ki potrebuje več kakor druge šole.

Ing. Dragovan Sever

Pismo iz Radenc

V zadnji številki Gradisovega vestnika sem zasledila marsikaj o gradnji v Radencih. No in kot bivša sodelavka podjetja moram priznati, da me je napredovanje gradnje še tembolj zanimalo. Med mojim zdravljenjem v Radencih, ki mi ga je omogočila PE Ravne (najlejša hvala), sem vsak dan opazovala urjenje delavcev, prenašanje betona z žerjavom, polaganje armature, in to celo po strogih varnostnih predpisih — v čeladah v hudi vročini in celo ob hudih nevihtih. Delajo v treh izmenah, torej noč in dan — pravi tempo za podjetje, malo manj prijetno seveda za goste, končno pa se človek tudi temu priadi.

Prav ponosna sem bila tudi na to, ko sem v »Večeru« zasledila naslov »Predaja nove ceste Ravne-Kotlje«.

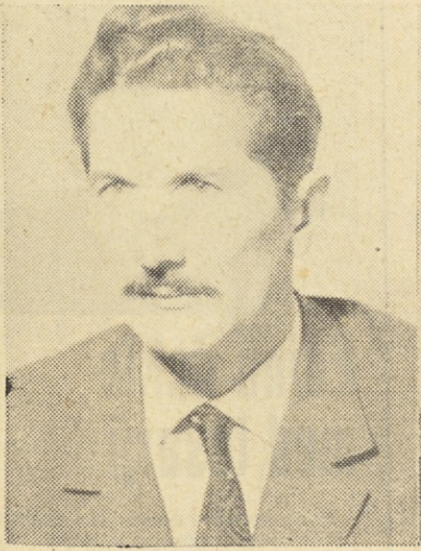
Želim, da bi podjetje Gradis še vrsto let s svojim kvalitetnim delom in elanom uživalo svetovni sloves.

A. Simon

Gradisov vestnik

»Gradisov vestnik« Izdaja delavski svet podjetja Gradis Ureja ga uredniški odbor Odgovorni urednik Lojze Cepuš Tiskarna »Toneta Tomšiča« v Ljubljani — Izhaja mesečno

Naši jubilanti - petindvajsetniki

JENDA STOVIČEK

FRANC ŠTALEC

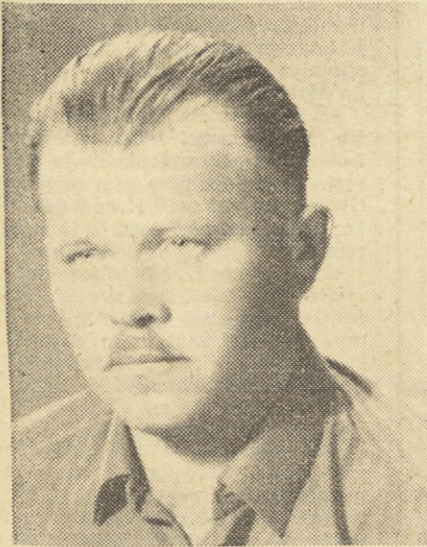
JOŽE PUŠIČ

VINKO IRMAN

IVAN KORAČON

FRANC KIMOVEC

FELIKS MURŠEC

REGINA ZAJC

ALOJZ ČARMAN

VALENTIN MANFREDA

JOŽE BOLTE

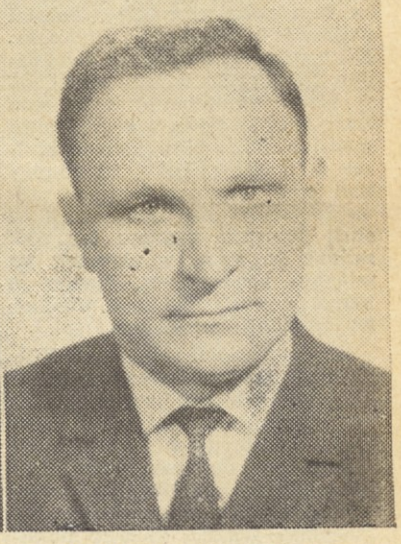
JOŽE KLEMENČIČ

HILDA MLAKAR

ALFRED BRANV

ALEKSANDER SKRLAK

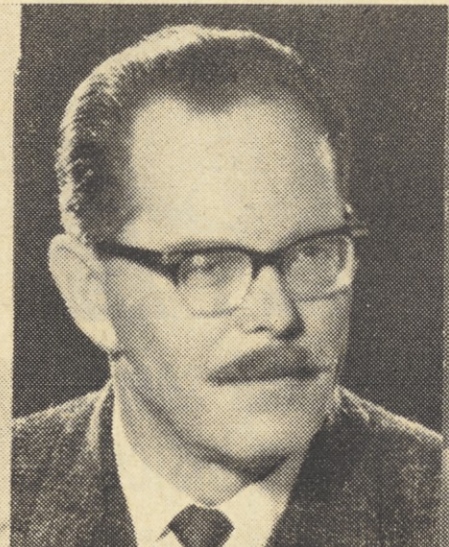
ANTON ZAKRAJŠEK

ALOJZ TUREL

ŠTEFKA KAISER

JANEZ ŠKOFIČ

IVAN DROFENIČ

ALOJZ GRMOVŠEK

MAJDA OCEPEK

ing. BORUT MAISTER

BOGOMIL KORBAR

FRANC VOVK

Naši jubilarci

25-letniki

**Franc Rednak, Celje
Janez Dežman, Jesenice
Ivan Korac, Jesenice
Franc Vovk, Jesenice
Alojz Turel, Ljubljana
Anton Zakrajšek, Ljubljana
Franc Kimovec, Zalogg
ing. Borut Maister, Maribor
Jože Pukšič, Maribor
Lado Janžekovič, Maribor
Aleksander Škerlak, Maribor
Feliks Muršec, Maribor
Ernest Krajnc, Maribor
Jože Bolte, Ravne
Franc Stalec, KO Ljubljana
Alfred Brank, KO Ljubljana
Ivan Drogenik, KO Ljubljana
Stefan Jus, KO Maribor
Jože Klemenčič, KO Maribor
Alojz Čarman, Skofja Loka
Rudi Triler, Skofja Loka
Jenda Stoviček, OGP Ljubljana
Hilda Mlakar, SPO Ljubljana
Alojz Grmovšek, SPO Ljubljana
Vinko Irman, SPO Ljubljana
Regina Zajc, Biro za pr.
Ivan Božič, Centrala
Bogomil Korbar, Centrala
Stefka Kaiser, Centrala
Majda Ocepek, Centrala
Valentin Manfreda, Centrala
Ivan Pergar, Centrala
Janez Skofic, Centrala**

Prid' zidar se les učit

Hitro je pretekla doba 25 let, ki sem jih preživel v Gradisu. Vendar niso bile spremembe v življenju in delu menda nikoli tako očitne, kakor prav v tej dobi in za časa naše generacije. Splošni napredek in zlasti skok v tehnologiji tega udejstvovanja je tako viden, posebej še v naši stroki, da si težko zamišljamo, kako smo takoj po osvoboditvi z majhnimi sredstvi, brez zadosti solanih kadrov in z malo izkušnjami obnavljali naše porušene kraje in ustvarili vse to, kar danes stoji in služi svojemu namenu ter rodi sadove še nam, v glavnem pa mlajšim generacijam. Menda je takrat storila svoje naša mladost, ter neuničljiv idealizem.

Ko smo pričeli z delom v Kidričevem, smo se lahko preštevali na prste. Bilo nas je dvojice inženirjev, dva tehnika, nekaj delovodij, kakih deset nameščencev in čez tisoč delavcev, pred nami pa gora težav in skoraj nerešljivih problemov. Sami smo za nadaljevanje gradnje tovarne aluminija pripravljali načrte, računali konstrukcije, se pričakali z investitorji, organizirali delo na terenu ter se skupaj z delovodji in delavci učili delati in se med seboj ipopolnjevali. Vsaka malenkost nam je delala težave, ker nam je vsega primanjkovalo. Glavni gradbeni material je bil sicer centralno razdeljevan, bil sicer centralno razdeljevan, vse orodje, droben material in nujne pripomočke je bilo pa treba z veliko iznajdljivostjo nabavljati po vsej domovini. Trgovine so bile po vojni prazne, industrija je izdelovala le masovne izdelke.

Takratna tehnologija je bila preprosta, več desetletij stara, le malo izboljšana z metodami, ki so jih prinesli med vojno Nemci v naše kraje.

Tako smo bili na primer gradbeni odri vsi leseni. Za fasadne odre za visoke stavbe v Kidričevem smo rabili za eno stavbo cel gozd okoli 10 m dolgih drogov, lanten, ki jih je bilo težko dobiti in je bilo zanje treba obresti po Pohorja. Še težje je bilo postavljanje le-teh. Odri so bili spojeni s skobami in smo imeli več kovačev, ki so stalno kovali tako spojke iz odpadnega betonskega železa. Za silo so bili lesovi zvezani tudi z žico. Sedanji inšpektorji bi se najbrž režali ob pogledu nanje. Gramoz smo vozili na gradbišče iz oddaljene gramoznice s starinsko ozkotirno železnico. Imeli smo okoli 7 km tira, kakih 60 vagonetov in več parnih in motornih lokomotiv — celo malo železniško podjetje. Vsaka stavba je imela svoj betonski mešalnik in svoje skladišče za cement, svoje tesarje in svoje železokrivice. Stolpni žerjavi so bili prava redkost. Gradivo so dvigovali z bob dvigali, ki smo jih montirali v lesene stolpe, visoke tudi do 30 m. Glavno ročno prevozno sredstvo so bile lesene samokolnice in pri izkopih se je na daleč slišalo ne-

nehno škripanje. Zunanje prevoze so opravljal vozniki s konjsko ali celo volovsko vprego.

Za nastanitev delavstva, ki se ga je scasoma nabralo nad 1500, smo postavili celo mesto barak in obširne kuhinje ter jedilnice. Delavci so spali v nadstropjih v velikih sobah. Ker smo bili oddaljeni od večjih krajev, smo morali urediti še špecerijske in manufakturne prodajalne, brivske, čevljarke in krojaške delavnice. Da bi izboljšali prehrano delavcev, smo uredili obsežno kmetijo. Na glasu smo bili po lepih pitanih prašičih, ki smo jih včasih zredili čez sto. Pogosto je bila inšpekcija centrale za njih usodna, saj jih je nekaj »prestavila« brez dekreta na bolj suha gradbišča.

Razen dela na gradbišču smo bili tudi nenehni politični aktivisti z neštevilnimi nalogami, ki so nam jih nakazovale politične oblasti. — V takih razmerah so živeli naši delavci tudi na drugih Gradisovih gradbiščih.

In danes?
Beton vozimo s centralnih betonarn, prevažamo in nakladamo ga tako, da ne vidi in ne okusi lopate. Po gradbiščih hrumijo vibratorji, les žagajo in vrtajo z električnimi lesnimi stroji. Mali in veliki bagri se zažirajo v zemljo in lopata je le še »frizersko« orodje. Naša težka prevozna dvigala montirajo do 20 ton težke betonske konstrukcije, kjer jih le rabimo. Težke mostne nosilce betoniramo v specialnih delavnicah, jih prevažamo na velike daljave in jih s posebnimi pripravami potiskamo čez reke. Betone lepimo kot kose lesa, ustvarjamo take trdnosti, da o njih prej nismo sanjali. Opaži prihajajo na gradbišče iz delavnic že prirejene, betonsko železo iz centralnih železokrivnic že vse pripravljeno za polaganje. Na gradbišče prihajajo novi stroji in pripomočki, o katerih svojčas še sanjali nismo.

Naši delavci stanujejo v svetlih, udobnih in toplih skupnih domovih. Pri delu so zaščiteni s čeladami, delovnimi oblekami, delovnimi čevlji. Nad njimi bdi naša in oblastvena delovna inšpekcija. Na stavbo jim vozimo toplo hrano, v domu imajo popolno preskrbo. Izpod zastreškov in okoli uprave so se umaknila kolesa. Izrinili so jih mopedi in avtomobili. In če srečavam naše delavce na cesti z družinami ali če jih obiščem na njihovem domu, vidim, da so zadovoljni in da so obdani s sodobnim udobjem.

Ce mi kak mlajši sodelavec potoži, da ima pri delu take težave, da ne more več dalje, bi ga rad popeljal za dobrih dvajset let nazaj v Kidričevo, ali na kako drugo prejšnje gradbišče v naših krajih in bi mu prijateljsko svetoval:

**PRID' ZIDAR SE LES UČIT!
KAKO ČAS HITI!**

Ing. Borut Maister

Sezidal sem si lastno hišico

Ivan Keršmanc, zaposlen v strgarski delavnici kovinskih obratov v Ljubljani, kjer dela od leta 1947, je dejal: »V začetku so bile težave, kot jih najdemo povsod. Vendar se je z leti vse izboljšalo in uredilo. Z delom, ki ga opravljam, sem zadovoljen. V 23 letih službovanja pri podjetju sem se marsikaj naučil, svoje izkušnje sem vračal podjetju po svojih najboljših močeh. Sezidal sem si lastno hišico, kjer živim s štirčlansko družino.«

Ob prazniku podjetja želim, da bi še naprej tako uspevalo kot doslej, posebno pa si želim, da bi rasla samozavest članov, da smo vsi del velikega homogenega kolektiva, ki postaja iz leta v leto močnejši in sposobnejši.

Osebo pa si želim le zdravja, da bom lahko delal za podjetje in družino. Prav posebna moja želja pa je, da bi čimprej lahko užival resničen dopust in počitek, katera sem doslej vedno le žrtvoval za gradnjo hišice.«

Mnogo jih je dobilo stanovanje

Ko je Karel Beti iz Preloga pri Čakovcu leta 1957 odslužil vojaške, je slišal, da v Ljubljani gradijo veliko stanovanj. In tako se je odločil, odšel v Ljubljano in se kmalu znašel pri »Gradisu«, kjer so prav takrat začeli zidati visoke stolpnice v Savskem naselju.

»Imate stanovanje v Ljubljani?« sem vprašal tovariša Betija, ki je pri gradbenem vodstvu Ljubljane že dolgo kvalificiran tesar.

»Nimam,« je odvrnil.

»Kako pa to?«

»Ga ne potrebujem. Žena in otroka živijo doma, blizu Čakovca.«

»Pa niste imeli želje, da bi prišli vsi v Ljubljano?«

»Sinova sta nekoliko podvržena astmi in jima je zdravnik priporočal, naj raje živita na deželi.«

»Pa bi dobili stanovanje pri podjetju, če bi zanj prosili?«

»Mislim, da bi ga dobil. Seveda bi moral prispevati polog, tako kot vsi drugi.«

»In vaši tovariši, kako so rešili svoje stanovanjsko vprašanje?«

»Precej jih je dobilo v zadnjih letih stanovanja. Vsi tisti, ki so že več let pri podjetju, so nekako rešili stanovanjsko vprašanje. Seveda so morali pridno varčevati in sami zbrati precej denarja, vendar pa jim je tudi podjetje v veliki meri priskočilo na pomoč.«

Gradis me je izšolal

Kvalificirani tesar Mijo Barić, doma blizu Virovitice, je zaposlen od leta 1966 v gradbenem vodstvu Ljubljane. Dobil smo ga v Uneu, kjer gradijo velik objekt na cesti Vrhniko—Postojna.

»Tesar sem že 17 let,« je pripovedoval. »Dolgo časa sem delal pri Primorju v Ajdovščini. Vendar sem bil v tem podjetju le priučen tesar, ker nisem imel izpita.«

»In potem?«

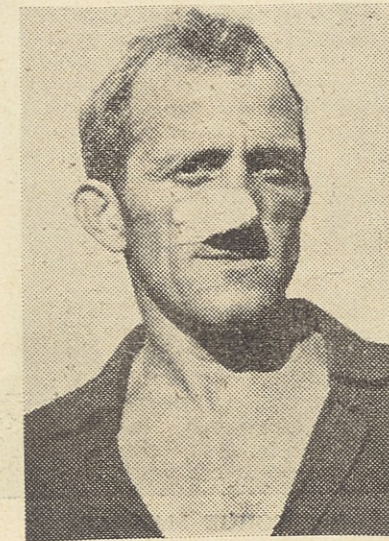
»Leta 1966 se se odločil in odšel v Gradis. Šele tu sem dobil možnost, da sem se izšolal. Odšel sem v tečaj in ga uspešno končal, tako da sem zdaj kvalificiran tesar.«

»Ali veste, da bo Gradis kmalu slavil 25-letnico obstoja?«

»To pa vem, sem slišal nekaj o tem.«

»Pa boste proslavljali to obletnico?«

»Bomo, zakaj pa ne. Samo, če bo tudi kaj penezov.«

Mladina je premalo vneta za šport

V škofjeloškem kolektivu imajo dva Slavka Stanonika: prvi je temnolas in mu pravijo »ta črn«, drugi je svetlolas. Mi smo poiskali kar »ta črna«, ki je znan športnik — strelec, smučar, gasilec in še kaj.

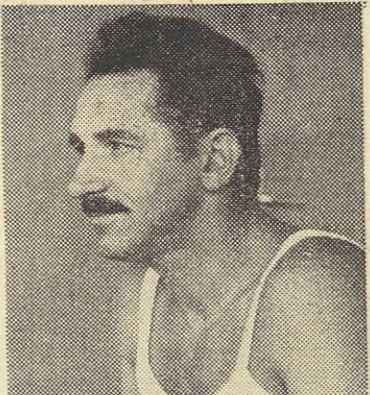
»Včasih smo imeli v podjetju zelo dobro strelsko vrsto, v občini smo bili skoraj vedno na drugem ali tretjem mestu. Zdaj pa je tudi strelstvo nekoliko zapadlo.«

»In zakaj je tako?«

»Hja, mladi so premalo vneta za šport. V podjetju skoraj vedno uredimo vse finančne probleme, poskrbimo za prevoze, za rekvizite in podobno. Ampak, kaj vem, mladim je skoraj vedno dolgčas. Menda bo kar res, da jih povsod privlačijo le kitare, ples in druge zabave.«

»Torej ste črnogledi?«

»Nisem, ampak precej tako je, kot pravim. Sicer ni, da bi obupali. Res je pa treba z mladino delati vztrajno in potrpežljivo.«

Veliko več bi lahko v našem podjetju dosegli, če bi imeli primernega vzgojitelja. Tu imamo kar precej vajencev in če bi se jim neko posvetili, bi tudi v športu dosegli lepše rezultate.«

»In kateri športi mlade privlačijo?«

»Teško je reči kaj, vsekakor je na prvem mestu žoga. Ob domu imamo igrišče, toda kaj, ko so fantje v 14 dneh žogo uničili. Imeli smo tudi namizni tenis, nekateri so radi igrali, toda ko je bilo treba popraviti mizo in mrežo, ni bilo nikogar. Skratka, podjetje ima za šport obilo razumevanja, mladi morajo tudi sami pokazati nekoliko več zanimanja in volje.«

Devet šefov in še deseti

Jeseniški »Gradis« in njegov razvoj je tesno povezan z imenom njegovega šefa, Franca Vovka, ki že polnih 14 let — od leta 1956 — spretno krmari »Gradisov« čoln mimo vseh čeri in nevarnih brzic. Toda le malokdo ve, da je tovariš Vovk še deseti šef na Jesenicah. Pred njim jih je bilo kar devet, med njimi tudi Drago Mandeljc, Lado Macorati, ing. Stefan Mesarič in ing. Branko Vasilc. Vseh devet šefov pa je na Jesenicah delalo manj časa kot deseti — tovariš Vovk.

»Začel sem avgusta 1945«, je pripovedoval tov. Vovk, »in sicer najprej kot navaden tesar. Potem sem se vpisal v delovodsko šolo in slednjic še na srednjo tehnično šolo gradbene smeri. Tako sem podnevi delal, ponoči pa študiral.«

»To je bila precej trda življenjska šola in pot?«

»Seveda. Marsikdaj bi že skoraj obupali, pa le nismo. Leta 1956, ko sem prevzel mesto šefa, je bila takšna kriza za delo, da je bilo že na tapeti vprašanje nadaljnega obstoja »Gradisa« na Jesenicah. In koliko ur smo presedeli v podjetju popoldne, zvečer, ponoči! Včasih smo imeli sestanke tudi do polnoči, enkrat še celo do dveh zjutraj. Ampak držali smo skupaj in tako prebrodili vse težave.«

»Kako gledate danes na Gradis?«

»Mislim, da smo v vseh teh 25 letih vodili pametno politiko in hodili po poti, ki ne pozna zaletavosti in ekstremov. Gradis je zrasel iz predvojnih solidnih gradincev in se ta tradicija nadaljuje tudi v sedanji čas.«

»In kaj mislite o mladih?«

»Prepričan sem, da bo med mladimi strokovnjaki, tehniki in inženirji dovolj takih, ki bodo nadaljevali pozitivno tradicijo, prevzeli vodilna mesta in se uveljavili kot sposobni gradbinci. Pač

pa me skrbi problem kvalificiranih delavcev, ki že preveč množično odhajajo v tujino.«

Edino deklet med tesarji

Pod besedo tesar si vsakdo predstavlja močnega in postavnega moža, ki v mišičistih rokah vilti sekuro in drugo tesarsko orodje. In res so tesarji ponavadi sami čvrsti, krepki fantje. Toda v Skofji Loki je med tesarji tudi predstavnik nežnega spola — Kristina Mrakova.

»Ko sem imela 17 let, sem prišla iz Smarja pri Jelšah v Skofjo Loko, kjer je že živel moja starejša sestra. In tako sem prišla v Gradis kot nekvalificirana delavka, zadržala med tesarje in zdaj sem že 17 let v tem podjetju.«

»In tu ste se izučili za tesarja?«

»Seveda. Z leti sem si pridobila pri delu potrebno znanje in spretnost in zdaj zavzemam delovno mesto kvalificiranega tesarja.«

»Pa ste tu zadovoljni?«

»Kar dobro mi gre.«

»Pa plača? Je v redu?«

»Nimam se kaj pritožiti. Seveda nihče ne dobi toliko, kolikor bi nugal. Kam pa pridemo, če bi bili ljudje plačani po željah. Sicer pa vemo, da smo precej bolje plačani kot v nekaterih drugih podjetjih v občini.«

»In kakšni so delovni pogoji?«

»Če primerjam današnje in nekdanje čase, lahko rečem, da se imamo odlično. Zdaj so vsi prostori ogrevani s centralno kurjavo, včasih pa smo kurili peči z žaganjem. Celu s koši smo nekoč odnašali odpadke. Tisti, ki zdaj prihajajo v podjetje, sploh ne vedo, s kakšnimi problemi smo se morali ubadati v prvih letih in še pozneje.«

Bodočnost je v tehničnem napredku

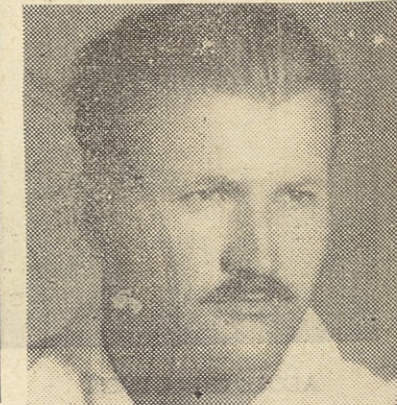
Šef projektivnega biroja enote nizke gradnje Maribor je sedel za kupno načrtov, ko sem vstopil v njegovo pisarno. Malce začudeno me je pogledal, toda kmalu je stekla beseda v izredno prijateljskem vzdušju.

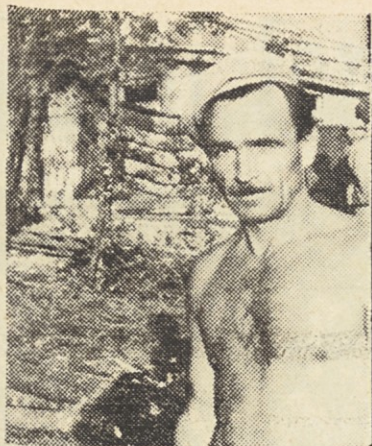
»Gradis obhaja 25 let in želel bi, da tudi vi podate kratko izjavo o našem delu.«

»Prav gotovo je 25 let velik napredek za vsako delovno organizacijo,« je dejal tov. ing. Oman. »Gradis je vseh letih kljuboval vsem in danes stoji najbolj trdno. Želim tudi, da bi se naše podjetje čimbolj utrjevalo tudi v bodoče, dvigalo svojo organizacijo, delavcem v podjetju pa da bi se jim življenjske razmere stalno izboljšavale, predvsem pa da bi Gradis čimveč vložil v tehnični napredek, kajti le na tem področju vidim našo skupno perspektivo.«

»In kako se počutite kot mlajši gradisovec?«

»Kar dobro, dela je dovolj, delali smo prej in delamo zdaj. Razlik ni, moram pa poudariti, da sem z organizacijo zadovoljen, saj vsak točno ve, kaj naj dela in kaj mu je dolžnost.«

Iz Gradisa spet v Gradis

Betonar Feliks Simonič je že skoraj četrto stoletje zaposlen v gradbeništvu. Leta 1946 je prišel v Gradis in delal na raznih objektih, zlasti na elektrarnah ob Dravi — v Vuzenici, Vuhredu, Ožboltu, Mariborskem otoku in tako naprej. Potem je dolgo let delal v Tehnogradnjah. Zdaj je zaposlen pri enoti Gradis — nizke gradnje, ki gradi največji objekt na hitri cesti Vrhnika — Postojna, ogromen viadukt pri »ravbarkomandi«.

»In tako sem iz Gradisa spet prišel v Gradis. Zdaj sem spet v stari firmi,« se je zasmejal.

»Ste v teh dolgih letih doživeli kaj posebno nevarnega in razburjivega?«

»O, teh stvari je bilo dosti.«

»No, povejte vsaj eno.«

»Enkrat je bilo hudo na Vuhredu, kjer je voda nenadoma podrla pregrado.«

»In kako ste se rešili?«

»Imeli smo vsi srečo, ker za pregrado takrat ni bilo nikogar. Edini, ki je takrat nastradal, je bil — bager. Na srečo je samo bager občutil uničevalno silo Drave. No, pa takih zgodb je bilo še veliko. Nekajkrat se je odtrgal keson in ga je odnesla Drava.«

»Ste zadovoljni v novem naselju?«

»Bo kar šlo. Hrana je v redu, naselje bo tudi kmalu urejeno. Čez kakih 14 dni bomo verjetno imeli, tu prav vse — od lastne kuhinje do toplih prh.«

Pridi k nam in ne bo ti žal

Zmago Čiček je mojster strojne delavnice v Kovinskih obratih v Mariboru.

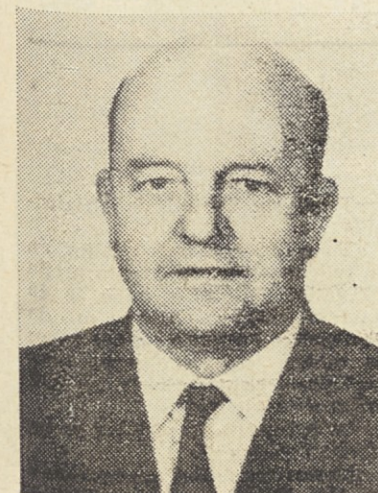
Ko sem ga nedavno vprašal, kako je prišel v podjetje, je dejal:

»O, to pa je dolga zgodba, saj sem končno že tudi dolgo v podjetju. Leta 1947 sem delal na Mariborskem otoku in tam sem spoznal pokojnega Potočnika, ki mi je dejal, 'pridi k nam v podjetje in ne bo ti žal.' In res, do danes mi še ni bilo žal, da sem se zaposlil pri Gradisu. Čeprav me vsakodnevno obkroža vrsta težkih problemov, toda brez teh, prav gotovo ne bi bilo prijetno.«

»In kako ste začeli?«

»Začel sem kot ključavničar. V začetku je bilo zelo težko, kajti začeli smo brez vsega orodja, delovalo je le nekaj starih »geplov« in še leta 1964 smo si lahko nabavili nove stružnice, rezkalni stroj in drugo mehanizacijo. Leta 1957 pa me je delavski svet imenoval za mojstra strojne delavnice. Na tem delovnem mestu sem zadovoljen in upam, da so tudi vsi moji sodelavci.«

Zadnje čase sem mnogo pozornosti posvetil mlajšim kadrom in tako vzgojil že preko 200 mladih strokovnjakov.«

Gradis je veliko in perspektivno podjetje

V novem naselju enote Gradis-nizke gradnje smo se z vodjo gradbišča, mladim tehnikom Ivanom Strukljem, pogovarjali o raznih problemih, med drugim tudi o tem, kako se nova enota, ki jo sestavljajo delavci in strokovnjaki nekdanjih Tehnogradenj, vživlja v novo okolje in nove razmere.

»Prepričan sem, da se bomo kmalu dobro ujeli vsi skupaj v enotem ritmu,« je dejal Ivan Strukelj.

»So kakšne razlike med Tehnogradnjami in Gradisom?«

»Po delovnih metodah in strokovnih prijemih ni razlik, pač pa so nekatere razlike v organizaciji, ki je v Gradisu drugačna kot je bila v Tehnogradnjah.«

»In kaj osebno mislite glede združitve Tehnogradenj in Gradisa?«

»Prepričan sem, da je bila združitev smotrna, racionalna in pametna. Poglejte, povsod po svetu in tudi pri nas vidimo vse več primerov integracij. Velika podjetja imajo perspektivo, veliki in močni kolektivi bodo lahko vzdržali konkurenco, medtem ko majhna in šibka podjetja ne bodo vselej vzdržala. Poglejmo samo, kako so se v gradbeništvu združili v močne kolektive drugje, na primer v Beogradu. Skratka, velika in močna podjetja imajo nedvomno perspektivo ne samo pri nas doma, marveč bodo lahko konkurenčna tudi v tujini.«

»Torej menite, da je Gradis s to integracijo le pridobil?«

»Vsekakor je zdaj Gradis še okrepljen in je to zdaj ne samo največje slovensko podjetje, marveč tudi eno izmed najmočnejših v Jugoslaviji.«

Cene se hitreje dvigujejo kot naše plače

Martin Pišek, kvalificiran tesar, je doma iz Spodnjega Dupleka pri Mariboru. Je star gradisovec, saj je v podjetju že od 22. junija 1945.

»Ali se je delo med tem časom kaj spremenilo?«

»Pa še kako! Če vzamem samo naš tesarški poklic. Prej smo morali vse nositi ročno in to na precejšnje daljave. Danes nam to delo opravijo žerjavi. Prej smo vse odre postavljali s težkimi morali, danes imamo železne cevi in spojke. Prej smo delali s krampom in lopato, danes delamo z buldožerji. Le nekaj je ostalo isto, se je hudomušno nasmejal.

»No, kaj? To pa sem res radoveden?«

»Veste, prej smo delali ves dan, danes pa tudi, prej so bile plače vedno pred nami, danes pa cene hitreje rastejo kot pa naši zaslužki.«

»Pa še kaj veselega?«

»Prijetno je bilo, ko so nas kot udarnike povabili v Ljubljano in na takih proslavah ni nikoli manjkalo jedace in pijače. Pogrešamo tudi tako imenovanih likofov in tradicionalnih občnih zborov sindikata.«

Ali s puško ali z mopedom

Srečal sem jo na stopnicah mariborske poslovne enote. Dober dan športnica, sem jo pozdravil.

Marica Langeršek se je nasmejala in dejala: »Ali bom spet v časopisu?«

»Da, vendar tokrat le po športni liniji. Kdaj in kako ste se začeli ukvarjati s športom?«

»Veste, takole je bilo. Žeka, (to je namreč naš komercialni šef), mi je pred nekaj leti dejal: »Marica, ali si že imela kdaj puško v roki? Ne, sem odgovorila, ali začela sem kljub temu. Posrečilo se mi je, že na prvih Gradisovih športnih igrah sem dosegla drugo mesto. V začetku nas je bilo na treningu zelo veliko deklet, žal pa so vse kapitulirale.«

»Kolikokrat ste že dosegli prvo ali drugo mesto?«

»Pri Gradisu dvakrat prvo in enkrat tretje mesto, na športnih igrah SIGA pa dvakrat drugo mesto. Letos avgusta pa so me poklicali v Zagreb na medrepubliške športne igre gradbenicev Jugoslavije, kjer sem dosegla tretje mesto. Trudim se in vse skozi se zavedam, da Gradisa ne smem razočarati.«

»In osebno počutje?«

»Hvala, sem kar zadovoljna. Pri Gradisu sem v letu 1966 dobila skromno stanovanje in to je bilo moje največje veselje v življenju.«

Dela opravljam z veseljem in ljubeznijo

Janez Martinčič, vodja servisne delavnice za težko mehanizacijo v strojno prometnem obratu pripoveduje:

»Kot nekvalificiran delavec sem prišel iz dežele v mesto, kjer sem se zaposlil pri našem podjetju, da bi se usposobil za strojnika.«

Ker sem se hitro vživel v svoje novo okolje in ker sem imel veselje do dela in za izpopolnjevanje svojega znanja, sem takoj vžubil delo in podjetje. Po svojih najboljših močeh sem vračal podjetju, saj mi je poleg poklica nudilo tudi stanovanje, da sem si lahko uredil svoje družinske razmere.

Ker nisem dovolj pazil na svoje zdravje, sem zbolel ter imam sedaj novo delovno mesto, ki je še vedno naporno, ker je v glavnem terensko delo. Vendar ga opravljam z veseljem in ljubeznijo.

Verjetno ni gradbišča v okviru podjetja, kjer ne bi delal od leta 1947 dalje. Zato podjetje zelo dobro poznam, poznam tudi njegov razvoj in njegov vzpon. Lahko mirno trdim, da je ta srebrni jubilej znak dobrega gospodarjenja in uspešnega poslovanja.

Zelim, da še v bodoče zastopajo naši kolektivi naše podjetje Gradis navzven tako enotno in udarno, saj je tako bomo predstavljali močno industrijsko podjetje, ki je bilo porojeno na porušeni in požgani slovenski zemlji.«

Nikoli nisem pomislil na drugo podjetje

»Poslali so me kar z dekretom v Gradis. To je bilo leta 1949, ko sem se delal v Projektu. Z dekretom pa sem bil službeno premeščen v Gradis na Jesenice,« je razlagal vodja železokrivnice v jeseniškem Gradisu, tov. Viljem Zrim.

»In kako je šlo s tisto preselitvijo iz Projekta v Gradis?«

»Spominjam se, da smo stanovali v barakah na Javorniku. S seboj smo pripeljali celo slamarice, ki so bile vse pomečkane.«

»Kje pa ste spali?«

»Saj sem rekel — v barakah. In na slamaricah. V sobi nas je bilo po osem, imeli smo pograde.«

»Kaj pa ste jedli?«

»Precej polente je bilo. Ampak za tiste povojne čase je bilo kar imenitno. Seveda, če primerjamo sedanjost s tistimi časi, sploh ne morem verjeti, kaj vse smo danes dosegli. Ampak za tisti čas je bilo dobro. In kdor je dal skozi vse trpljenje med vojno, tako kot jaz, je bil takrat zelo zadovoljen tudi s slamarico in polento.«

»Ste kdaj pomislili, da bi šli v drugo podjetje?«

»Nikoli! Niti v sanjah! Še danes bi lahko šel nazaj v Projekt. Ampak na to sploh ne pomislim. In nikoli se nisem kesal, da sem 21 let ostal v Gradisu.«

»Zakaj?«

»Ja, veste, mi smo že skoraj kot ena družina. V podjetju preživimo več časa kot doma. Človek je ponosen, da dela pri podjetju, ki nekaj pomeni ne samo v Jugoslaviji, ampak tudi v tujini. Skupaj smo preživeli tudi hude čase, težke krize, ko je šlo za biti ali ne biti. To pa nas drži in veže bolj kot denar ali karkoli drugega.«

Nove prostore smo pošteno zalili

Ivan Sever je glavni delovodja novogradenj v mariborskih kovinskih obratih. Takole je povedal.

»Po vojni je bilo za zaslužek težko in težko smo se prebijali skozi življenje, zato sem se 17. maja zaposlil na Mariborskem otoku. Začel sem pri mazanju vagončkov, pozneje pa so me kot dobrega delavca premostili v delavnico. Leta 1951 sem napravil mojstrski izpit.«

»In vaš najveselejši dogodek v 23 letih zaposlitve?«

»Več jih je,« je odgovoril Ivan Sever. »Najbolj vesel sem bil, ko smo se iz barak na Mariborskem otoku preselili v današnje, takrat nove prostore. Pošteno smo ga zalili. Vesel pa sem tudi takrat, kadar lahko predamo objekt v uporabo. Po 24 letih se je marsikaj spremenilo. Dvignila se je storilnost in v samih delavnicah smo vidno izboljšali kvalifikacijsko strukturo. Spremenili smo proizvodnjo in zadnje čase delamo vrsto novih gradbenih strojev, kot npr. asfaltne baze, betonarne itd., tako za domače kot za tuje tržišče.«

Čim več stalnih delavcev

»Pri Gradisu delam že dvajset let,« je povedal Milan Janušič, visoko kvalificiran tesar. »Še eno leto in bom upokojen. Zelim, da bi ta čas preživel veselo in zdravo v našem kolektivu, ki je dober. Nato pa grem domov v Medimurje.«

Pri Gradisu se je izučil tudi moj sin, ki dela zdaj kot delovodja.«

Delal je na raznih gradbiščih: Kidričevem, Ravnah na Koroškem, Poreču, Portorožu, zdaj dela pri gradnji bolnice v Ljubljani.

Ob 25-letnici Gradisa želi, da bi podjetje tako napredovalo kot do zdaj. Predvsem pa to, da se delavci na gradbišču ne bi tako hitro menjali, da bi dalj časa delali skupaj in se navadili drug na drugega. Tako bi delo bolj teklo in bi bilo bolj učinkovito. Meni, da bi bilo dobro, če bi gradbišča obiskali tudi vodilni ljudje v podjetju, da bi jih mlajši delavci spoznali.

14 dni nisem vedel, ali imam hčer ali sina

Janko Košir je dejal: »V 23 letih, odkar sem pri podjetju, se vedno rad spominjam prvih let, ki so bila najbolj pestra v mojem življenju. Poiskoval sem skoraj vse slabe in dobre strani, ki jih mora mlad človek doživeti.«

V podjetje sem prišel z namenom, da bi se zaposlil kot ključavničar. Kaj kmalu pa so me doleteli za personalnega referenta v obratih v Ljubljani, nato na gradbišču hidrocentrale v Zirovnici, nazadnje pa sem bil premeščen še v Zenico, kjer smo delali kokarno.

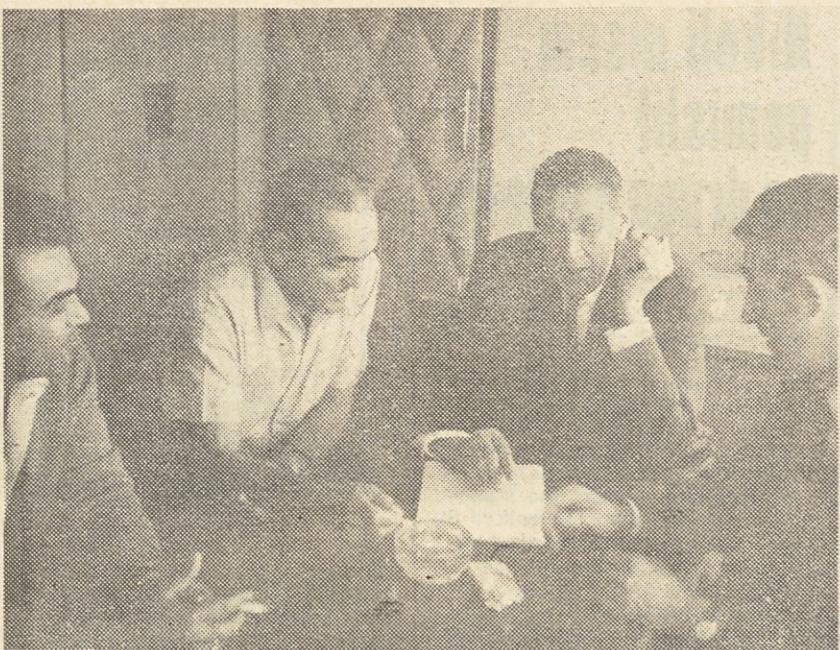
V Zenico sem doživel nekaj »bridkih«, pa tudi »veselih« uric. Še danes vidim našega šefa in sedanjega direktorja, kako kritično nas je opazoval, ko smo se v »ranih uricah« vračali domov.

Ko sem »fantovščini« dal slovo, sem dobil v Zenico sporočilo, da sem dobil naraščaj. Celih 14 dni nisem vedel, ali imam sina ali hčer, saj sem vedno dobil od doma drugačno sporočilo. Seveda zaliti je bilo treba sina, nato hčer, nazadnje pa oba. Nazadnje sem pa le sam ugotovil, da se mi je rodil le sin. Prvemu se je pridružil še drugi, zopet sem bil premeščen v Ljubljano in dokončno sem pristal v kovinskih obratih.

Imam lepo stanovanje, katerega mi je dodelilo podjetje, za kar sem mu zelo hvaležen.

Podjetju želim čimveč poslovnih uspehov, saj nam bodo s tem zagotovljeni osebni dohodki in pa večji standard.«

Od desne proti levi: Boro Stamenkovič, ing. Lojze Štok, ing. Frederik Krainer in Marjan Orlič

Intervju na Ravnah

Sedeli so za mizo: ing. Lojze Štok, ing. Frederik Krainer, Boro Stamenkovič in Marjan Orlič. Pogovor je tekkel ob bodočem delu ravske železarnice.

Izkoristil sem priložnost in vsakemu ob 25-letnici podjetja postavil po eno vprašanje.

PONOSEN SEM NA GRADIS, PONOSEN NA SVOJ KOLEKTIV

Na vprašanje, kaj misli ing. Lojze Štok, direktor poslovne enote Ravne na Koroškem ob 25-letnici podjetja, je med drugim dejal:

»Ponosen sem na Gradis in na svoj ravske kolektiv. Ni človeka v Mežiški dolini, ki ne bi poznal Gradisa, njegovega dela in naših pridnih delavcev, ki so v teh letih postali že pravi Korošci. Srečen sem, da sem 25-letnico podjetja dočkal ravno na Ravnah in ponosno se oziram na prelojeno pot. Mnogo smo zgradili v Mežiški dolini in prepričan sem, da bomo tudi v bodoče. Sma delovna skupnost, ki se ne ustraši nobenega, še tako zahtevnega dela.«

KVALITETA IZVRŠENI DEL JE VSEKOZI VZORNA

Nadzorni organ ing. Friderik Krainer pa pravi takole:

»Podjetje Gradis je v 25 letih doseglo nadvse zadovoljiv uspeh tako na gospodarskem kot na tehničnem področju. Dobro poznam Gradis, še bolj pa kolektiv na Ravnah na Koroškem. Vseh pet let, odkar opravljam nadzorno službo v ravske železarni, moram priznati, da je bilo delo Gradisa kvalitetno zelo na visoki ravni, še posebno pa na objektih, ki so bili grajeni pod izredno težavnimi pogoji. Desletjih večjih problemov ni bilo in želel bi, da bi tako ostalo tudi v prihodnje. Celotnemu Gradisu pa ob njegovemu prazniku iskreno čestitam in mu želim še v bodoče mnogo gospodarskih in poslovnih uspehov.«

DOBER GLAS GRE V DEVE TO VAS

Tesarski vajence Josip Bestijanič je na praktičnem delu na gradbišču bolnišnice v Ljubljani.

Na tem gradbišču je zadovoljen. Delajo tesarska dela pod vodstvom inštruktorja, tako da bodo svoje delo strokovno dobro obvladali.

Po končani osemletki je eno leto ostal doma, ker se ni mogel nikjer zaposliti. Slišal je, da je Gradis dobro podjetje, kjer so možnosti za izučitev in pridobitev kvalifikacije. Odločil se je in prijavil na razpis. Do zdaj mu še za ta korak ni bilo žal.

»Pri Gradisu res lepo skrbijo za vajuje«, je dejal. »Imamo lepo stanovanje in dobro hrano. Na gradbišču imamo vse možnosti, da se naučimo dobro delati. Želeli bi pa spoznati Slovenijo, ki nas je tako gostoljubno sprejela. Zato bi radi šli na izlet, saj poznamo komaj le Ljubljano.«

ZE OD NEKDAJ SEM IMEL ZELJO, PRITI V SLOVENIJO

Vprašal sem enega izmed mlajših gradisovcev, kako se počuti v Sloveniji.

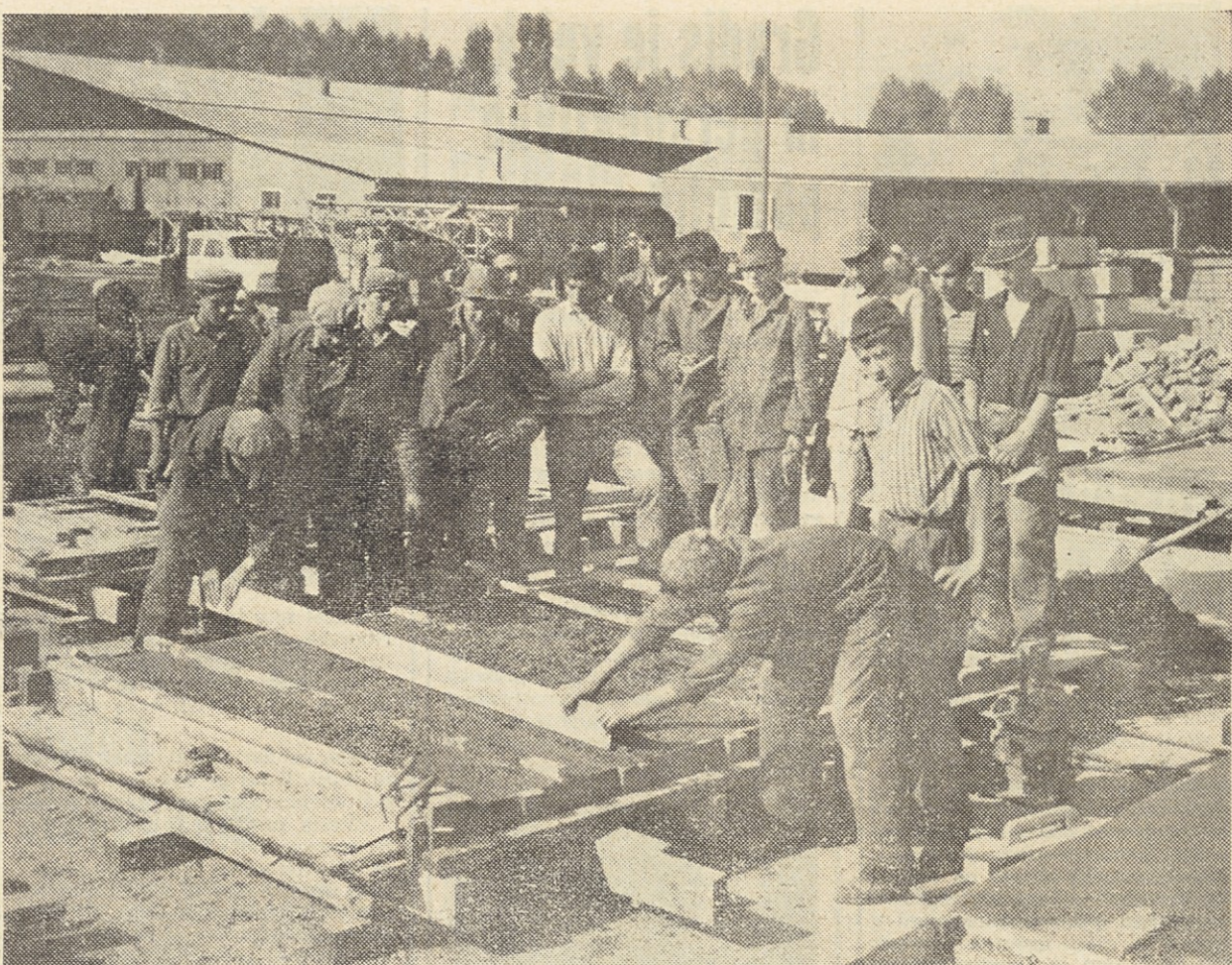
»Doma sem iz Šumadije«, je začel pripovedovati Boro Stamenkovič. Ze od nekdanj sem imel željo, da bi delal v Sloveniji, vendar se mi je ta želja uresničila šele leta 1963. Po odsluženju vojaškega roka sem zaprosil za službo na Ravnah na Koroškem in jo tudi takoj dobil. Sprejeli so me lepo in danes se počutim popolnoma enakovrednega člana kolektiva. Tu sem si uredil svoj novi dom, skrajka, imam vse, kar potrebujem.

V ZACETKU JE BILO TEZKO, KER NISEM POZNAL JEZIKA

Tudi Marjan Orlič je mlad član kolektiva. »Prišel sem mlad, saj sem imel samo eno leto prakse«, je dejal tov. Marjan.

»V delovni kolektiv sem se kmalu vključil. Šteer je šlo skrajja bolj težko, ker nisem poznal jezika.

Moram priznati, da sem na Ravnah mnogo pridobil tako na strokovnem področju kot tudi v osebnem življenju. Delal sem kot sektorski vodja na večjih gradbiščih, med njimi tudi v Nemčiji. Čeprav sem doma z otoka Krka, mi koroški zrak kar prija.«

Pod dobrim vodstvom inštruktorja Korena se mladinci hitro naučijo najosnovnejših zadev

Delavski svet je razpravljajal

Od prejšnje seje delavskega sveta do seje, ki je bila 15. septembra, je bilo nekoliko več presledka in se je zato nabralo kar precej zadev za obravnavo.

Na zasedanju 15. septembra je delavski svet razpravljajal o volitvah organov upravljanja v enoti nizke gradnje, ki je bila julija na novo ustanovljena. Ugotovljeno je bilo, da so izpolnjeni pogoji za izvolitev organov upravljanja v tej enoti in bodo tako volitve 15. oktobra. Člani kolektiva enote nizke gradnje bodo na omenjeni dan izvolili svoj delavski svet, ki bo šte 20 članov. Hkrati bodo izvolili tudi štiri člane v delavski svet podjetja glede na popravljeni statut.

Na predlog posebne razpisne komisije je delavski svet izvolil za direktorja nizke gradnje tovariša ing. Boltežarja Hvastija, ki je tudi že sedaj vedil enoto po ustanovitvi.

V nadaljevanju seje je bilo podano poročilo o poslovanju podjetja v letošnjem letu. Analiza poslovanja kaže, da so bili doseženi ugodni rezultati. Vrednost proizvodnje je od lani narasla za 89% in tudi predvidevanja po gospodarskem načrtu so se uresničila ter je bila pričakovana proizvodnja presežena za 51%. Delež Gradisa v slovenskem gradbeništvu se je povzpjal na 16,9%, medtem ko je bilo lani zastopano naše podjetje v skupni proizvodnji panoge z 10,2%. Večji je tudi čist dohodek in so se s tem dvignili osebni dohodi, tako da so izpolnjene zahteve, določene s samoupravniimi sporazumi in še več. Razmerje doseženih skladov in osebnih dohodkov, kakršno je predvideval gospodarski načrt, je izboljšano v korist skladov, čeprav so bili v masi izplačani višji osebni dohodi kot lani.

Poročilo odbora za načrtovanje in notranjo delitev. Katerega je obravnaval delavski svet, je obsegalo delo tega odbora od junija letos dalje. Zelo pereče je vprašanje dela v podaljšanem delovnem času t. i. nadurno delo. Pomanjkanje strokovnega kadra in kratki roki graditve so povzročili večjo zaposlitev in se je to odrazilo tudi v delu prek rednega delovnega časa. Na seji so sporočili podatke o opravljenih nadurah. Glede na to, da delo v podaljšanem delovnem času ni vedno rentabilno, je sklenil delavski svet, naj se uvede strožja kontrola nad takim delom.

Izostanki zaradi bolezni so precej visoki, zato je delavski svet naročil, naj se pripravi posebna strokovna analiza, ki bo zajela zdravstveno socialno zaščito delavcev in ugotovila posledice tudi z ekonomskega stališča.

Zvezni odbor sindikata gradbenih delavcev je pripravil osnutek družbenega dogovora o načinu plačevanja dodatka za terensko delo ter dogovora o minimalnih standardih življenjskih in delovnih pogojev gradbenih delavcev, kar naj bi veljalo za vso državo. Delavski svet o osnutkih ni mogel razpravljati, ker za to ni imel potrebnega gradiva, priporočil pa je sindikalni organizaciji v podjetju, da izvede obravnavo med člani kolektiva in sporoči svoje mnenje o predlogu.

Glede na sklep delavskega sveta z dne 14. julija, ko je sprejel popravek meril za ugotavljanje višine nagrad organizatorjem proizvodnje, katera temeljijo na doseženem dohodu na eno opravljeno stro delo, je delavski svet ponovno obravnaval to zadevo. Po poročilu, ki je vsebovalo rezultate dvomesečnega delova-

nja popravljenih meril za ugotavljanje uspeha, je delavski svet dokončno potrdil predlagano spremembo pravilnika, kar bo veljalo od drugega polletja dalje.

Predsednik odbora za standard in rekreacijo je obširno poročal o problemih, ki jih bo potrebno rešiti za izboljšanje standarda naših delavcev. V zvezi z ureditvijo nastanitve in prehrane delavcev na terenu je odbor sestavil poseben vprašalnik, katerega odgovori bodo služili podrobni obdelavi te problematike.

Delavski svet je sklenil, da morajo povsod na delovnih organizacijah tople malice in v ta namen urediti primerne jedilnice, kolikor ni obrata družbene prehrane ali lastne restavracije v neposredni bližini. Nadalje je sprejel priporočilo odbora, da se spremeni pogoji in višina posojil za posamezno gradnjo stanovanj za naše delavce. Predlog za spremembo bo poslan delovni skupnosti v obravnavo.

V zvezi z rekreacijo naših delavcev je delavski svet potrdil predlog odbora, naj se izvedejo večje preureditve v počitniškem domu v Ankaranu, na Pohorju pa naj se preuredijo spalnice.

Odbor za investicije je predložil v potrditev predlog za preureditev toplovodnega ogrevanja za obrat gradbenih polizdelkov v Ljubljani. S predlogom se je delavski svet strinjal in odobril sredstva za to investicijo.

Odbor za organizacijo in razvoj je dal delavskemu svetu priporočilo, naj preklicae začasni poslovnik za centralno železokrivnico, katerega je sprejel ob ustanovitvi tega obrata. Ker je obrat občutno povečal svoj obseg in ima tudi določeno delitev dohodka v gospodarskem načrtu ter svoje organe upravljanja, poslovnik ne more več veljati. Zato ga je delavski svet preklical. Odbor za organizacijo in razvoj pa bo sestavil nov poslovnik, ki bo zajel sedanje stanje ter odgovornost tehnične službe glede dispozicije nalog, dobave surovin in razvoja obrata.

V nadaljevanju seje je delavski svet spremenil odplačilni rok za posojila za individualno gradnjo od 15 let na 30 let, dokler ne bo sprejeta sprememba tega dela pravilnika v celoti. Sklep je utemeljen s tem, ker je banka spremenila način odobravanja posojil v te namene. Doslej je namreč banka, ki je našim sredstvom dodala kot posojilo še svoja, sama določala pogoje odplačila in je že več let odobravala takšna posojila na 30 let. V našem pravilniku je pa določena doba odplačila 15 let. Sedaj banka upošteva naše pogoje in je bila za posojila, ki so letos ob koncu posojila, za nekatere odplačilna doba že 30 let, za druge pa bi bila torej 15 let. Da bo enako za vse, je tako popravljen pravilnik.

Skupščina mesta Ljubljane je priporočila, naj bi se za financiranje enote in služb teritorialne obrambe ustanovil poseben sklad, v katerega bodo podjetja dolžna vplačati 1,3 promile svojega dohodka. Glede na to, da so potrebna znatna sredstva za teritorialno obrambo, je delavski svet sklenil, da pristopi naše podjetje k ustanovitvi omenjenega sklada za enote, ki so v Ljubljani.

Končno je delavski svet še odobril prenos zemljišča, ki je bilo v upravljanju podjetja, odobril odpis dotrajanih osnovnih sredstev ter odobril plačilo polovice izrednega prispevka za zdravstveno zavarovanje v breme podjetja.

Marko Sokolović:

Vse mi je šlo po planu

Železokrivavec Marko Sokolović je v našem podjetju že od januarja 1959. Našli smo ga na gradbišču v Kranjski gori, kjer gradijo Jeseničani nov hotel.

»Gradis je moje prvo podjetje in bržkone tudi zadnje. Tu sem začel delati pred 11 leti kot navaden delavec.«

»In ste zadovoljni v svoji delovni sredini?«

»Kako ne bi bil? Podjetje mi je precej pomagalo na noge. Lahko rečem, da mi je šlo doslej vse po

planu, kar sem si želel. Bil sem navaden, nekvalificiran delavec, pa so mi pomagali, da sem se kvalificiral. Potem sem šel se v Ljubljano, v brigadirsko solo. Tako sem ob podpori in razumevanju v podjetju dosegel kar precej.«

»Kaj pa stanovanje?«

»Tudi tu mi je kolektiv pomagal, dobil sem stanovanje v stolpnici S-3 pri gimnaziji. In še garažo imam ob stanovanju.«

»Torej ste že tudi motorizirani?«

»Tisto se ne, ampak mislno, da bo tudi motorizacija kmalu prišla na vrsto. Prijavil sem se že za soferski izpit, povedali so mi, da bom prišel na vrsto najbrž takoj po novem letu. No, in ko bom imel vozniško dovoljenje, bo tudi prišel na vrsto avto.«

»In kaj boste izbrali? Da ne bo mercedesa?«

»Mercedesa najbrž ne bo nikoli pri hiši. Zato bo pa prav gotovo fičko, ki je tudi kar dober.«

Zakaj forsiramo viadukt Unec?

Na objektu, dolgem 200 m, že betonirajo temelje — Moderna črpalka Wibau potisne dva kubična metra betona v treh minutah v temelje

Delavci gradbenega vodstva Ljubljana že nekaj mesecev gradijo viadukt pri Uncu. To bo 200 m dolg objekt, ki bo imel po osem polj, dolgih po 25 metrov. Šef gradbišča, tov. Gregorič, je povedal, da zdaj ta objekt forsirajo, da bi bil čimprej izgotovljen in bi tako olajšali vse nadaljnje delo na celotni trasi hitre ceste Vrhnika—Postojna.

Ko smo obiskali gradbišče, so ravno betonirali prvi opornik. Pri tem je graditeljem zelo v pomoč moderna črpalka znamke Wibau, ki jo je naše podjetje nabavilo šele pred kratkim. Prvič je bila ta betonska črpalka preizkušena v Ljubljani v tovarni »Kolinska«, vendar so tam betonirali z okroglim materialom, medtem ko tu delajo tudi z drobljenjem. Ko smo opazovali delavce pri delu, smo s štoparico ugotovili, da je črpalka v pičlih treh minutah potisnila polna dva kubika betona iz avtomobila s »hruško« v temelje. Izvedeli smo, da lahko ta moderna črpalka potisne do določenega mesta tudi po 40 kubikov betona na uro. Njena prednost je tudi v tem, da ima kar 18 m visoko ročico, kar pomeni, da lahko potiska beton na razmeroma visoke objekte.

»Trenutno smo z delom v manjšem zaostanku, upam pa, da bomo zamujeno lahko čimprej nadoknadili,« je razlagal šef gradbišča. Manjša zamuda je nastala zaradi fundacij, ker noben temelj ni bil geološko raziskan do vseh podrobnosti. Tako so s sondami že pri globini 5 m odkrili precej drugačne geološke razmere, kot so bile tik pod površino. Pri več temeljih so našli na kraških vrtače-vetrnice in seveda je bilo treba primerno ukrepati.

»Koliko je pravzaprav zaostanka?«

»Takole približno mesec dni. Seveda pa to ni takšna zamuda, da je ne bi mogli nadoknaditi,« je odvrnil šef.

Tako kot na drugih gradbiščih je tudi na Uncu čutili nekatere probleme, ki gradbincem v operativi trgajo živce in povzročajo sive lase. Že zdaj je vse bolj in bolj pereče pomanjkanje betonskega železa. Drobnih profilov sploh ni in tako morajo povsod, tudi na tem gradbišču, bočes nočes, uporabljati debelejša profila, samo da delo ne zastane. Seveda je vprašanje, če bo investitor to okoliščino hotel priznati in če bo plačal debelejša železa, kot je predpisano, ker je pač debelejši profil dražji.

Prav tako tudi na tem gradbišču močno primanjkuje spojk za odra-nje, na vseh koncih se pozna tudi pomanjkanje dobrih in sposobnih tesarjev.

»In kako delate na gradbišču?« sem vprašal.

»Vsak dan od 6. do 19. ure, razen ob sobotah, ko končamo že ob 14. uri,« je odvrnil tov. Gregorič. »Seveda pa v betonarni delamo skoraj nepretrgoma, noč in dan.«

Graditelji viadukta pri Uncu upajo, da bodo morda lahko že letos montirali vsaj prvo polje, če jim bo vreme jeseni naklonjeno. Če pa bo prezgodaj pritisnila zima, potem računajo, da bo montaža prvega polja končana spomladi, celoten objekt pa naj bi bil povsem dograjen do konca leta 1971.

Ljubljancani pa morajo usposobiti še en viadukt, in sicer pri Ivanjem selu. Ta pa bo še nekoliko daljši, saj bo imel 9 polj po 25 m, tako da bo skupno dolg 225 m. Računajo, da bi bil viadukt pri Ivanjem selu povsem zgrajen do poletja 1972. Pohiteli pa bodo tudi z nadvozom pri Postojni, kjer je odcep na cesto Postojna—Reka. Ta objekt bo dolg 70 metrov in širok 18 metrov.

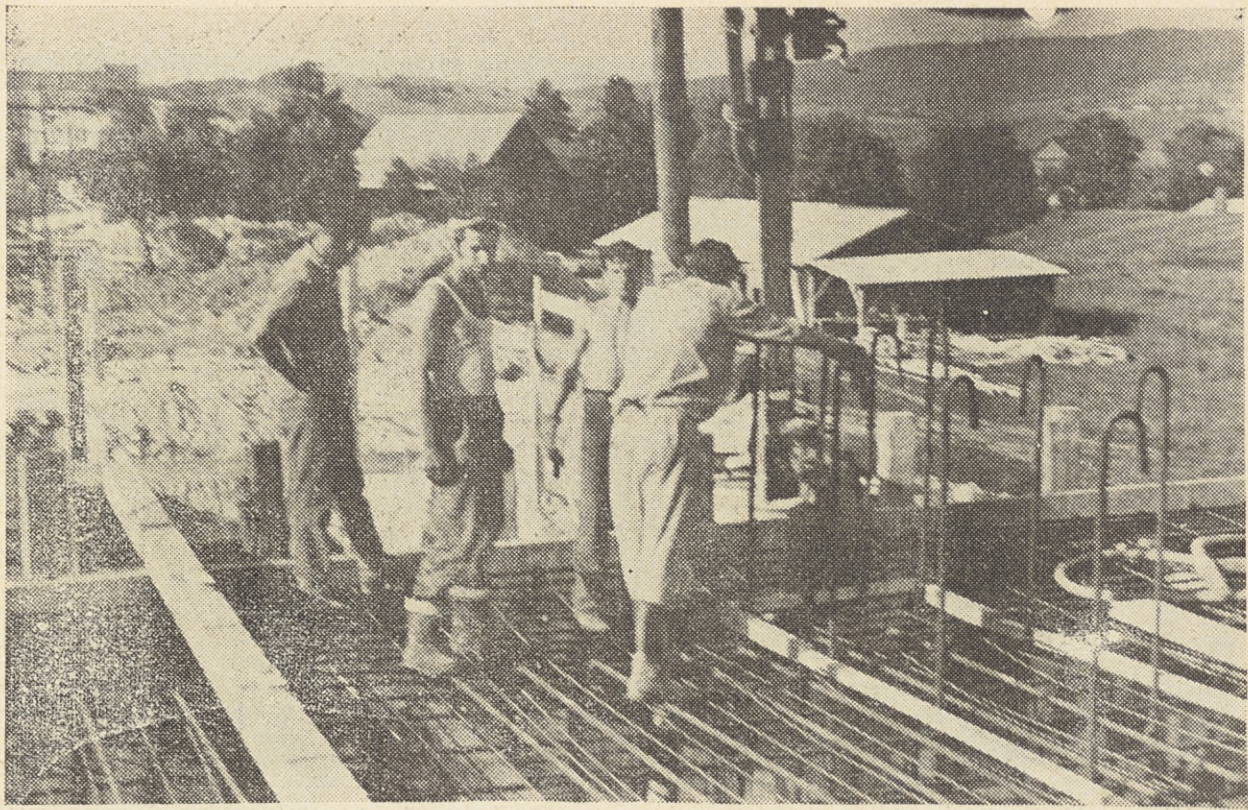
Sefa gradbišča smo še vprašali, kako se med seboj sporazumevajo kolektivi, ki so člani združenja GAST. Odvrnil je, da je vse v najlepšem redu in gredo drug drugemu vselej na roke, kolikor je le mogoče. Tako so na primer graditelji »Primorja« najprej odstranili humus pri Postojni, da bodo naši delavci lahko nemoteno delali na nadvozu pri Postojni. Hkrati pa bo »Gradis« pohitel z gradnjo tega nadvoza, tako da ne bi pozneje kakor koli ovirali delavcev »Primorja«, ki bodo delali cesto na tem odseku.

Tovariš Gregorič je še povedal, da bodo viadukt pri Uncu montirali nekako tako, kot so montirali most čez Muro pri Veržeju. Seveda bodo za montažo objekta na Uncu uporabili tudi naprave, ki so jih že preizkusili v Veržeju.

»In kaj bo pozimi?« smo še vprašali pred odhodom.

»Bržkone od decembra do februarja ne bomo delali nič. Seveda možno je, da bomo le nekaj delali, če bi bila zima izredno mila in naklonjena gradbincem. Sicer pa so v tenderju predpisani tako ostri pogoji glede delovne zaščite, da bi morali betonarno pokriti. Tako po vsej verjetnosti v najhujšem mrazu in globokem snegu na gradbišču ne bo nobenega graditelja. Vrnili pa se bomo takoj, ko nam bo to omogočilo primerno vreme.«

P-n

Naši delavci enote gradbeno vodstvo Ljubljana gradijo velik objekt pri Uncu

VSE BO ZGRAJENO V ROKU

Graditelji največjega viadukta pri »ravbarkomandi« zatrjujejo, da ne bo prišlo do zastojev — V enoti nizke gradnje delajo večinoma sami prekaljeni gradbinci

Eden izmed najtrših orehov na štiripasovni cesti Vrhnika—Postojna je vsekakor skoraj 600 m dolg viadukt pri »ravbarkomandi«. Ta objekt bo zgradila naša najmlajša poslovna enota, Gradis — nizke gradnje. Te dni smo obiskali gradbišče te naše enote in se pogovarjali z vodjem gradbišča, mladim tehnikom Ivanom Štrukeljem.

Viadukt pri »ravbarkomandi« je res imponanten objekt, saj je na eni polovici dolg 515,60 m, na drugi pa celo 537,70 m, torej le dobrih 12 m manj kot 600 metrov. Kot vidimo, bo ta objekt dolg približno za dve Peračici na gorenski cesti, čeprav ne bo tako visok. Najvišji stebri se dvigajo nad kotlino do višine 35 m, sicer so pa še nižji. Viadukt se razteza nad področjem »ravbarkomande« v lahnem loku z radijem 2000 m. Viadukt tudi dvakrat seka sedanjo cesto Ljubljana—Postojna in prav tako dvakrat železniško progo.

»Prihodnji teden bomo začeli že z izkopi,« je pripovedoval Ivan Štrukelj. »Nekoliko so nas zadržali problemi zakoličbe, sicer pa je zdaj tudi to vprašanje rešeno. Postavljena je že tuda betonarna z zmogljivostjo do 20 kub. metrov betona na uro, v izgradnji pa je še separacija. Nasilje pa bo, kot ste najbrž sami videli, v kratkem tudi urejeno. Postavljene so že barake s pisarnami in spalnicami, urejena je kuhinja, imamo povsod elektriko in tekočo vodo, uredili pa bomo čimprej tudi tople prehe, tako da se bodo ljudje po delu lahko okopali pod prhami.«

Na vprašanje, ali je kaj resnice na govoricah, ki so se kdo ve od kod razširile, češ da bo prav na viaduktu pri ravbarkomandi prišlo do zastoja in da zaradi tega objekta cesta ne bo predana do jeseni 1972 promet, je Ivan Štrukelj odločno odkimal z glavo. »Vse, kar lahko rečem,

je samo to, da pri nas ne bo zastoja. Vse bomo naredili v roku oziroma v planih, ki so predvideni,« je pribil Ivan Štrukelj.

Potem smo se pogovarjali o zimskem delu, o pomanjkanju betonskega železa in cementa in drugih problemih, ki jih gradbinci dobro poznajo.

»Ja, zime se res nekoliko bojim,« je odvrnil šef naše najmlajše delovne enote. »V teh krajih imam nekaj znancev in prijateljev in ti so mi povedali, da v Postojni sneg nikoli ne pada navpično, ampak vedno postrani. To pomeni, da je hud problem burja, ki je pozimi še prav posebno neprijetna. No, pa upajmo, da nam bo letos zima kolikor toliko naklonjena. Skušali bomo vsak dan čim bolj izkoristiti. Sicer pa smo va-jeni težavnih delovnih pogojev, saj smo tudi elektrarne na Dravi delali pogosto v mrazu, dežju, vetru, snegu in drugih težkih vremenskih razmerah. Marsikdaj so bili na Dravi delovni pogoji še težji, predvsem zaradi vode.«

Na vprašanje, koliko ljudi dela zdaj na tem gradbišču, je Ivan Štrukelj odvrnil, da ima »v stroju« približno sto ljudi. Med njimi je zelo malo novincev, večinoma so tu zbrani sami stari in dobro prekaljeni gradbeni mački, ki se razumejo na svoje delo. Tudi to dejstvo, da so v naši novi delovni enoti zbrani večji del stari, predani in prekaljeni gradbinci, je porok, da bo enota naredila vse, kar je v njeni moči, samo da bo delovna naloga opravljena do roka. »Če bo treba, bomo delali tudi nepretrgoma noč in dan v treh izmenah,« je poudaril sekorski vođa.

Zanimali smo se tudi za tehnične podatke, vendar nam s točnimi številkami o kubikih in tonah Ivan Štrukelj še ni mogel postreči. »Vse te podatke zdaj preračunavamo in mislim, da jih bomo imeli povsem točno izračunane že v nekaj dneh,« je dejal. Povedal pa je še, da bo viadukt sestavljen iz 15 oziroma 17 polj. Stebri, na katerih bo slonel viadukt, so betonske škatle, ki jih bodo betonirali na kraju samem. Vozišče viadukta bo sestavljeno iz betonskih nosilcev in betonskih plošč, tako da na objektu ne bo nikakršne železne konstrukcije. Viadukt bodo montirali nekako tako, kot so že pred leti sestavljali montažni most čez Dravo pri Rušah, ki so ga gradili delavci »Tehnogradnja«.

»Imate še kakšne probleme, ki se jih bojite in za katere menite, da bi lahko ovirali nemoten delovni proces?«

»Mislim, da bo še največ težav zaradi zaščite proge,« je odvrnil Ivan Štrukelj. »To bo po mojem precejšen problem, ki ga bo treba skrbno preučiti in racionalno rešiti v sporazumu z železnico. Sicer pa menim, da kakšnih izrednih težav ne more biti. Pomanjkanje gradbenega materiala ne sme biti ovira, končno je to prioriteten objekt in je tudi stvar investitorja, da nekoliko podreza, če bi nastale le prehude ovire. Morda

bo nekaj težav tudi pri terenu. Vsak steber ima svojo sondo in vsaj delce dolge še nismo prišli do kraških vrtač. Seveda pa gre lahko sonda mimo in je vrtača že zelo blizu sonde. Mislim pa, da bomo kos tudi vsem pastem, ki jih graditeljem nastavlja kraški svet.«

Brunarica na Golteh vas vabi

Med izgradnjo smučarskega turističnega centra Golte je PE Celje zgradila za člane našega kolektiva majhen počitniški dom, tako imenovano brunarico.

Objekt je enonadstropen s petimi sobami (dve sobi po dve ležišči, dve sobi s štiri ležišča in ena soba s šestimi ležišči), z dnevnim prostorom, čajno kuhinjo, sanitarijami in verando. V vseh sobah je topla in mrzla voda, v zimskem času je objekt ogrevan s centralno kurjavo.

Objekt stoji v neposredni bližini hotela GOLTE pri zgornji postaji gondolske žičnice.

Bivanje na Golteh nudi gostu v letnem času sprehode in lepe planinske predele, v zimskem času smučanje na obširnih urejenih smučiščih.

Obisk na Golteh je primeren tudi za sobotni vikend.

Dovoz do spodnje postaje gondolske žičnice v Zekovcu (3 km iz Mozirja) je asfaltiran, pri spodnji postaji pa je urejeno čuvano parkirišče za 500 avtomobilov.

Gondolska žičnica vozi vsako uro s pričetkom ob 7.30 in zadnjo gondolo ob 19.30. Ob sobotah vozi gondola do 0.30.

Prehrana gostov je preskrbljena v hotelu Golte po dogovorjenem ceniku in znaša:

Abonma v samopostrežni restavraciji:	
zajtrk	5,00 din
kosilo	14,00 din
večerja	10,00 din
skupaj	29,00 din
enolončnica	6,00 din

V čajni kuhinji brunarice je dovoljeno pripravljati samo čaj, kavo, mleko in malice.

Oskrbnik brunarice je Marica Golčnik, ki stanuje v brunarici »JELKA« EN Celje.

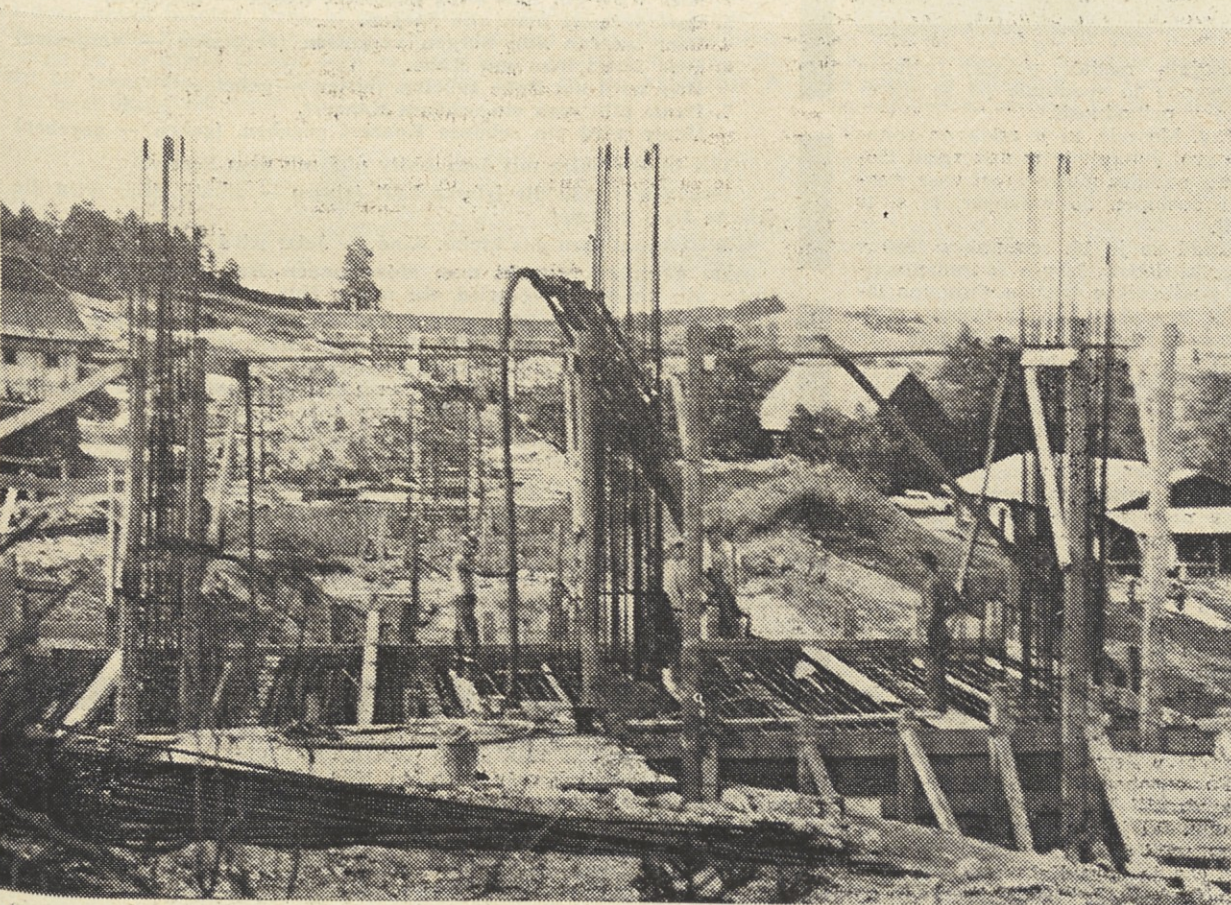
Stroški noči znašajo:

— za eno ali dve nočeni 7,00 din po ležišču,

— za tri ali več nočitev 5,00 din po ležišču.

Vse poslovanje teče prek kadrovskega oddelka PE Celje.

Vabimo vas na Golte in ne bo vam žal.

Pogled na opornike objekta pri Uncu

Učimo se nemško

WIR LERNEN DEUTSCH (20. LEKTION)

Wir wiederholene (ponavljamo): wo und wohin, 3. Fall und 4. Fall Ein Lesestück (berilo)

Fräulein Inge kommt ins Büro. Sie nimmt ihren Hut ab und zieht den Mantel aus. (abnehmen — odložiti, ausziehen — sleči). Wohin hängt sie beide? Sie hängt Hut und Mantel an den Kleiderhaken und stellt den Schirm in den Schirmständer. (Wohin — kam: 4. sklon) Wo sind die drei Sachen jetzt? Der Mantel hängt nun unter dem Hut an dem Haken und der Regenschirm steht in dem Ständer hinter dem Mantel. (Wo — kje: 3. sklon). Fräulein Inge sieht in den Spiegel und ordnet ihre Haare. Im Spiegel betrachtet sie ihr Bild (betrachten — opazovati) und denkt (denken — misliti): »Das neue sportliche Sommerkleid steht mir gut (sportlich — sporten). Es macht schlank. Auch den Gürtel habe ich gern (Gürtel — pas). Schöne Sportschuhe mit niedrigen Absätzen möchte ich mir nächsten Monat kaufen (der Absatz — peta).« »Wohin gehe ich übermorgen zum Wochenende?« fragt sie sich. »Bei schönem Wetter an den See zum Baden und wenn es regnet (regnen — deževati), ins Kino.« »Dort läuft ein lustiger Film, den möchte ich noch einmal sehen!«

Nun lernen wir die Leideform (Passiv — trpna oblika)

V germanskih jeziki: nemščini, angleščini, je trpna oblika mnogo rabljena!

1. Satz: Karl fragt Maria ... Aktiv Karl vpraša Marijo
2. Satz: Maria wird von Karl gefragt ... Passiv Marija je vprašana od Karla

Aktiv:

Passiv:

ich liebe den Vater
du liebst die Mutter
er liebt das Kind
wir lieben die Eltern
ihr liebt die Lehrerin
sie lieben die Freunde
Du wirst von der Mutter geliebt
Ich werde vom Vater geliebt
Er wird vom Kind geliebt

der Vater wird von mir geliebt
die Mutter wird von dir geliebt
das Kind wird von ihm geliebt
die Eltern werden von uns geliebt
die Lehrerin wird von euch geliebt
die Freunde werden von ihnen geliebt
Ihr werdet von den Eltern geliebt
Wir werden von den Freunden geliebt
Sie werden von den Freunden geliebt

Uebung:

Aktiv: Inge sucht die Mutter
Passiv: Die Mutter wird von Inge gesucht
Aktiv: Der Vater raucht eine Zigarre
Passiv: Eine Zigarre wird von dem Vater geraucht
Aktiv: Die Köchin kocht das Mittagessen
Passiv: Das Mittagessen wird von der Köchin gekocht
Aktiv: Das Hausmädchen holt die Milch
Passiv: Die Milch wird von dem Hausmädchen geholt.
Aktiv: Der Knabe spitzt den Bleistift
Passiv: Der Bleistift wird von dem Knaben gespitzt.
Aktiv: Die Dame tanzt einen Walzer
Passiv: Ein Walzer wird von der Dame getanzt
Aktiv: Das Motorrad kreuzt meinen Weg
Passiv: Mein Weg wird von dem Motorrad gekreuzt
Aktiv: Der Schuhmacher macht die Schuhe
Passiv: Die Schuhe werden von dem Schuhmacher gemacht.
Aktiv: Die Hutmacherin macht die Hüte
Passiv: Die Hüte werden von der Hutmacherin gemacht.

Nun bilden Sie selbst einige Sätze im Passiv:

1. Grete kauft eine Tafel Schokolade. — Eine Tafel Schokolade wird ...
2. Anna füttert die Hühner. — Die Hühner werden ...
3. Der Herr grüsst die Dame. — Die Dame ...
4. Die Mutter liebt das Kind. — Das Kind wird ...
5. Der Maler malt die Bilder. — Die Bilder werden vom ...
6. Der Zeichner zeichnet die Zeichnungen. — Die Zeichnungen werden ...

Wir lesen das Aktiv mit »man« und bilden das Passiv:

1. Hier lernt man deutsch. Hier wird deutsch gelernt.
2. Dort kocht man gut. Dort wird gut gekocht.
3. Jetzt sagt man nichts. Jetzt wird nichts gesagt.
4. Hier baut man ein Haus. Hier wird ein Haus gebaut.
5. Hier kauft man billig. Hier wird billig gekauft.
6. Dort lehrt man Englisch. Dort wird Englisch gelehrt.

Achtung! Die meisten Zeitwörter sind regelmässig, aber einige sind unregelmässig. Zum Beispiel: regelmässig! lernen — gelernt, zeichnen — gezeichnet, kaufen — gekauft, lieben — geliebt usw.

Und nun einige unregelmässige Zeitwörter:

1. Hier liest man die Zeitung
Hier wird die neue Zeitung gelesen. (lesen — gelesen)
2. Dort misst man die Breite des Weges.
Dort wird die Breite des Weges gemessen. (messen — gemessen)
3. Jetzt sieht man das Luftschiff nicht mehr.
Jetzt wird das Luftschiff nicht mehr gesehen. (sehen — gesehen)
4. Hier isst man gut und billig.
Hier wird gut und billig gegessen. (essen — gegessen)
5. Dort vergisst man alle Sorgen.
Dort werden alle Sorgen vergessen (vergessen — vergessen)
6. Hier bittet man um Ruhe.
Hier wird um Ruhe gebeten. (bitten — gebeten)
7. Heute gibt man ein schönes Konzert.
Heute wird ein schönes Konzert gegeben. (geben — gegeben)

Wir bilden Sätze mit dem Aktiv und mit dem Passiv:

Hier atmet man die frische Luft (atmen — dihati). Hier wird die frische Luft geatmet.
Jetzt badet man das kleine Kind. — Jetzt wird ...
Im Frühling braucht man einen neuen Hut. (brauchen — potrebovati) Im Frühling wird ein neuer Hut gebraucht.
Heute feiert man den ersten Mai. (feiern — praznovati). Heute wird ... Im Sommer fühlt man die grosse Hitze. (fühlen — čutiti) Im Sommer werden ... Nun füllt man die leeren Gläser (füllen — polniti). Nun werden ... Manchmal mischt man den Wein mit Wasser (mischen — mešati). Manchmal wird der Wein ...

Wo wechselt man das Geld? (wecheln — menjati). Wo wird das Geld ...? Das nächste Mal folgen Uebungen mit regelmässigen und unregelmässigen Zeitwörtern.

Einige Wörter: die Hutmacherin — modistka
die Sorge — skrb
der Zeichner — risar
die Zeichnung — risba
messen — meriti.

Ostale nove besede so že v berilu.

diplomni se je novembra 1946 zaposlil v našem podjetju. Kmalu nato pa je bil imenovan za upravitelja racionalizirane ljubljanske gradbene in industrijske družbe. Pozneje je bil imenovan za direktorja gradbenega podjetja Konstruktor v Mariboru, po odsluženju vojaškega roka pa za direktorja gradbenega podjet-

je v Dolni Lendavi. Od tu se je leta 1950 preselil v Ljubljano ter se ponovno zaposlil pri našem podjetju. Kmalu je bil imenovan za šefa enote Ljubljana, katero uspešno vodi že skoraj 15 let.
Ob njegovem jubileju mu želimo vse najboljše z željo, da bi še vrsto let deloval med nami.

Objekt, ki si ga je vredno ogledati

Težnja večine naših strokovnjakov je, da bi prestopili prag naših meja in si v tujini ogledali delo in tehnične dosežke na področju gradbeništva. Nedvomno so takšni ogledi in strokovne ekskurzije zelo koristne, saj se tako marsikaj dobrega prenese v lastno hišo.

Dostikrat smo že v podjetju gradili velike in tehnično zelo zahtevne objekte. Zal pa gradnja teh objektov večina našega tehničnega kadra sploh ni videla. Naj navedem nekaj pomembnih objektov. Peti navez v Kopru, Portorož, most Veržej, »Talis« v Mariboru itd. Med izredno zanimive in zahtevne gradnje spada tudi gradnja termoelektrarne Soštanj s hladilnim stolpom.

Zadnjič me je pot zanesla v Soštanj. Obrisi nove termoelektrarne Soštanj so vidni že od daleč.

Glavni pogonski objekt, ali bolje rečeno aktivni del termičnega kotla se ponosno dviga v nebo. Verjetno marsikdo ne ve, da bo moč soštanjske termoelektrarne, ko bo zgrajena III. faza, kar 275 megavatov. Torej bo soštanjska termoelektrarna ena izmed največjih na Balkanu in verjetno tudi v Evropi.

Poleg glavnega objekta vidno napredujejo tudi dela na 95 metrov visokem hladilnem stolpu.

Ustavil sem se na gradbišču, kjer gradijo hladilni stolp. Ing. Franc Hočevar, šef sektorja, mi je prav

rad razložil to in ono o gradnji hladilnika.

»Hladilni stolp bo visok 95 m. Objekt je rotacijski hiperboloid, montažnega tipa, v armiranem betonu. Širina hladilnika spodaj je 90 m, srednji del 62 m, zgoraj pa je širok 64 m. Pri gradnji hladilnika uporabljajo razne dodatke betonu, za lepila pa evrolan in izola H.

Najtežji montažni elementi do sedaj so bili zbirni kanali. Gradnja hladilnika je zelo zahtevna, hkrati pa je tudi eden izmed največjih hladilnikov v Jugoslaviji. Objekt se-

stavljajo armirani betonski nosilci TE profila, polnila pa so trikotne plošče, debeline 6 cm. Največja plošča ima 12,30 m². Vseh plošč skupaj pa bo 1760.

Za betoniranje enega venca rabijo 14 dni, pozneje pa bo verjetno venec gotov v 10 dneh. Poleg objekta so postavili obrat za betoniranje polnilnih plošč in montažnih nosilcev.

Kljub velikim težavam zaradi pomanjkanja kvalificiranih tesarjev in zidarjev pa tudi železa teče delo nemoteno dalje.

Gradbena in montažna dela morajo biti gotova do srede prihodnjega leta. Upamo, da bo šlo vse po sreči,« je zaključil tov. ing. Hočevar.

Ker je gradnja hladilnika tehnično zelo zanimiva, je vredno, da bi si ga ogledalo čimveč naših strokovnjakov.

Ob jubileju ing. Mesariča

Ni slučaj, da jubilej ing. Štefana Mesariča, direktorja poslovne enote Ljubljana, sovpada z jubilejem našega podjetja, saj je tudi njegovo ime povezano z delovanjem podjetja z vsemi reorganizacijami, decentralizacijami in podobno.

Ing. Mesarič je eden izmed tistih članov našega kolektiva, ki neradi klonajo, temveč kritično in pošteno

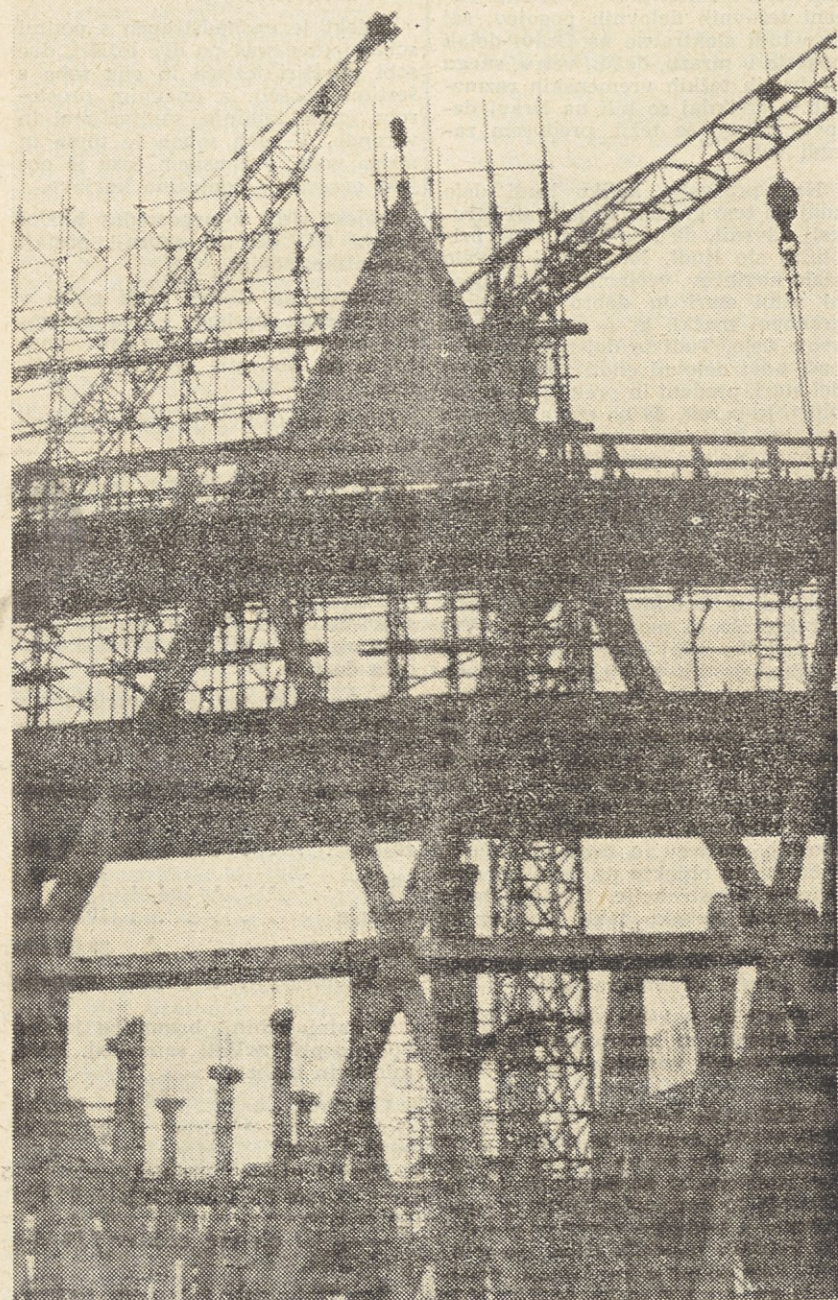
presoja nastali položaj, njihove pripombe in spodbude pa se pokažejo v prihodnosti.

Ing. Mesarič, ki je nedavno obhajal svoj jubilej, je izrazil zgled človeka, navidez malce zaprt vase, vendar dostopen do vsakogar, ki si to želi.

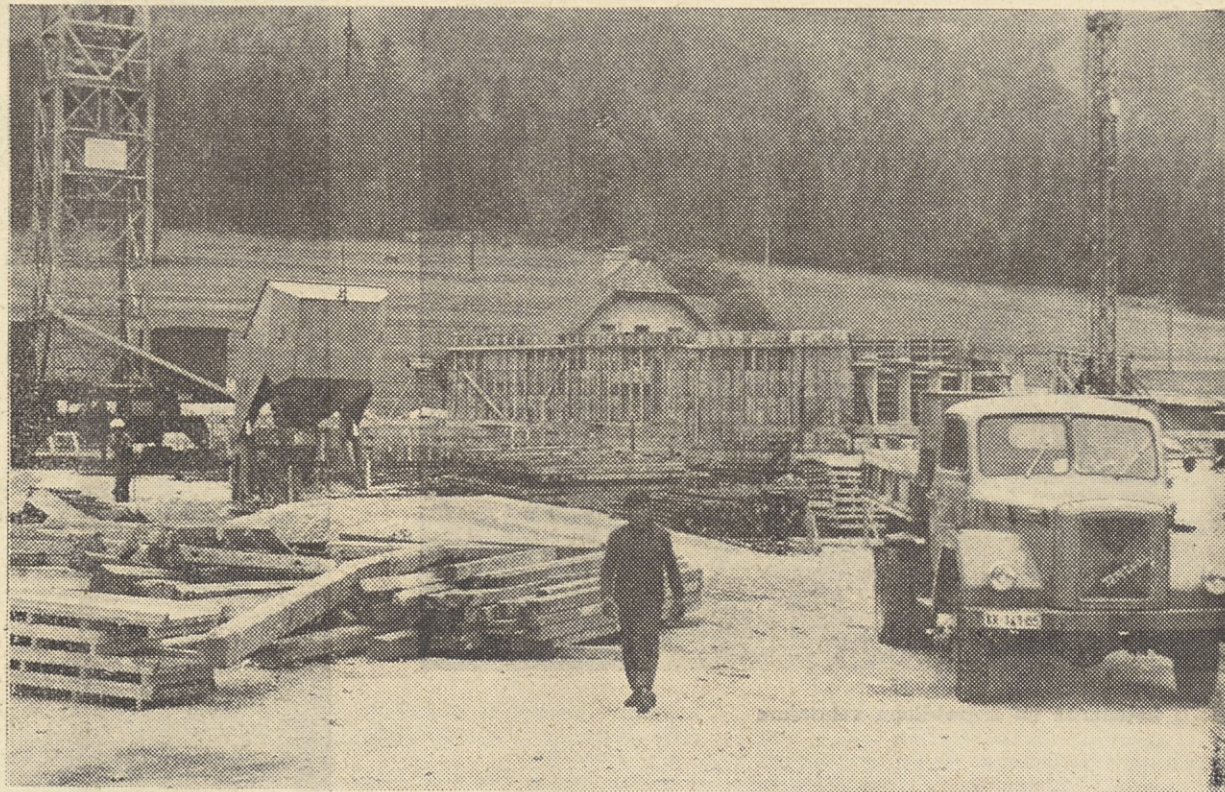
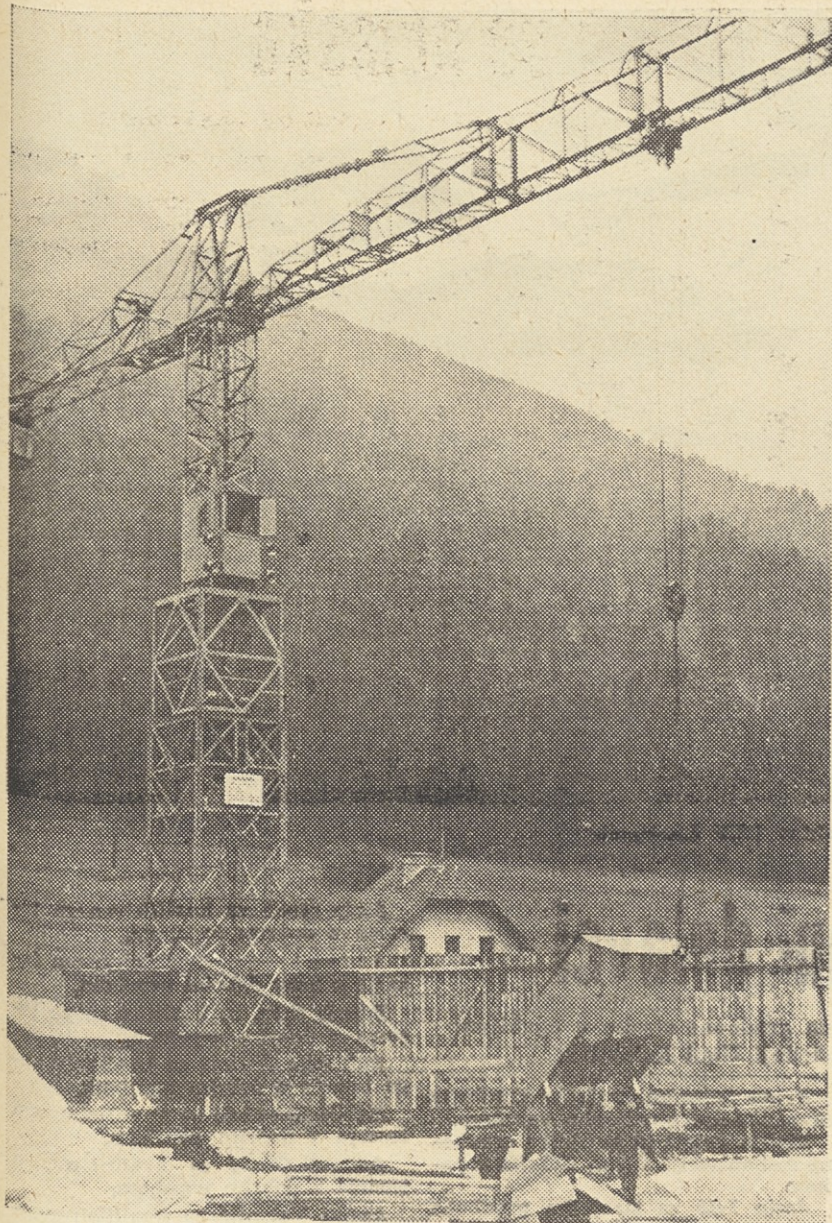
Rodil se je 13. septembra 1920 v Murski Soboti. Izhaja iz tradicionalne gradbeniške družine. Osnovno šolo je končal v Murski Soboti, gimnazijo v Ptujju oz. Ljubljani in leta 1938 se je vpisal na gradbeni oddelek tehniške fakultete v Ljubljani.

Vojna vihra mu je prekinila študij in kaj kmalu se je pridružil narodnoosvobodilnemu gibanju v Prekmurju. Tako je že v najmlajših letih doživljal pritisk raznarodovanja, kar je v njem zbudilo odpor, hkrati pa vero v pravično zmago. Po razbitju ilegalne organizacije je odšel v Bulirpešto in zaradi naprednih stališč je bil v začetku 1944 aretiran in zaprt. S pomočjo terenske organizacije mu je uspelo pobegniti ter se je kmalu znašel na partizanski kurirski postaji v Križovljan cestica. Po ustaškem napadu je ponovno pobegnil čez mejo ter vse do osvoboditve deloval v ilegali.

Po osvoboditvi je sodeloval pri organizaciji ljudske oblasti v Prekmurju. Bil je sekretar mestnega odbora, vršil dolžnost tajnika. Skratka, ves čas je opravljal vrsto odgovornih funkcij. Leta 1946 je ponovno odšel v Ljubljano ter še istega leta diplomiral na gradbeni fakulteti. Po

Dne 10. avgusta so postavili prvo polnilno ploščo. Ob izidu Gradisovega vestnika bo gotov že tretji pas. Upamo vsaj!

Na gradbišču v Kranjski gori je za dva žerjava kar dovolj dela

Po pobočjih Vitranca v Kranjski gori je oživilo novo gradbišče

Letos 5 milijard

Jeseničani imajo gradbišča širom po Sloveniji — od Portoroža do Kranja in Kranjske gore

Jeseniška enota Gradisa bo letos dosegla letno realizacijo okrog 5 milijard starih dinarjev. Seveda pa imajo Jeseničani že tudi za leto 1971 zagotovljenega nekaj dela, vsekakor pa so do konca leta 1970 založeni z delom — lahko bi rekli — čez glavo.

Velik delež so Jeseničani prevzeli v Portorožu, kjer naše podjetje gradi več velikih hotelskih objektov. Računajo, da bo ob morju tudi v prihodnjih letih še toliko dela, da bi kazalo kar ostati ob obali, še zlasti zato, ker lahko ob morju gradbinci delajo tudi pozimi, medtem ko v drugih krajih marsikje zimsko delo precej otežkočajo vremenske razmere.

Precej dela je za Jeseničane tudi v Kranju, kjer gradijo skupaj s Projektom veliko trgovsko zgradbo, nekaj manjših objektov pa še v tovarni Sava in Elektroservisu. Verjetno bo v Kranju kmalu tudi zrasel Gradisov samski dom, ki bo lahko sprejel do 100 delavcev.

Razen v Kranju so gradbišča še v Begunjah, Bledu, Jesenicah in Kranjski gori. Na Bledu bomo gradili koflovnico za podjetje LIP-Bled, dogovori pa so že tudi za gradnjo prizidka k hotelu Lovec in so precejšnje adaptacije v hotelu Toplice. Jeseničani računajo, da bo samo na Bledu za približno milijardo gradbenih in gradbeno-obrtniških del, prav toliko pa tudi v Kranju.

Na Jesenicah je še precej dela, med drugim na zaključnih delih v aglomeraciji, pripravljajo pa se tudi že za gradnjo četrte stolpnice. V naselju nameravajo Jeseničani zgraditi novo kuhinjo.

Veliki objekti pa se odpirajo tudi v našem največjem zimsko-športnem in turističnem središču, Kranjski gori, kjer je Gradis prevzel gradnjo dveh novih hotelov. Prvi, ki ga gradijo Jeseničani skupaj z jeseniškim podjetjem Sava, je že v gradnji in je že precej videti na gradbišču, drugega pa bo gradil Gradis sam za ljubljansko podjetje Kompas. Ta hotel bo pomembna pridobitev za Kranjsko goro, saj bo kategorije A in bo imel okrog 500 ležišč.

Specialisti za turistične objekte?

Za Portorožem in Radenci zdaj še veliko gradbišče v Kranjski gori, kjer smo prevzeli gradnjo dveh hotelov

Naše podjetje je v Portorožu zgradilo pravcati »gozd« hotelskih objektov. Veliko gradbišče novih hotelskih objektov imamo tudi v Radencih. In zdaj se odpira novo gradbišče s turističnimi kapacitetami še v Kranjski gori. Tako se lahko vprašamo, če se ne bo naše podjetje počasi specializiralo tudi za gradnje raznih turističnih objektov — hotelov, motelov, restavracij, bazenov in drugih zgradb.

lotna stavba pa bo predvidoma veljala 2,1 milijarde starih dinarjev. Sploh si graditelji želijo letos jeseni čim več lepega in suhega vremena, tako da bi lahko kar največ dela opravili še letos. Načrte za novi hotel je pripravilo podjetje Beograd-projekt, zelo je pa koristno, da je pogosto na gradbišču tudi projektant ing. Sveto Živanič, ki pomaga graditeljem z nasveti in pojasnili.

Novi hotel bo potreboval okrog 5000 ton betona in 300 ton železa (graditelji upajo, da bo material pravočasno na voljo!), fasada pa bo delno betonska, delno pa iz jesenovega lesa. Vsekakor bo ta hotel pomembna pridobitev za Kranjsko goro in turizem v teh krajih.

V nekaj dneh pa bodo začeli z izkopom gradbene jame še za drugi hotel, ki ga bo gradil jeseniški Gradis sam, investitor pa je podjetje Kompas. To bo še večji in luksuznejši hotel, saj bo v kategoriji A, imel pa bo okrog 500 ležišč.

do oktobra 1971, je jeseniško podjetje Gorenjka, ki je že lastnik hotelov Razor, Prisank, Erika in tudi vseh žičnic pod Vitrancem. Na gradbišču je zaposlenih 50 delavcev Sava in 25 Gradisovih, ki delajo od 5.30 do 17.30, nakar se vsi odpeljejo s posebnimi avtobusi domov na Jesenice.

Na gradbišču so nam povedali, da upajo do zime spraviti pod streho vsaj en trakt, tako da bi lahko pozimi delali v njem obrtniki. Objekt ima namreč tri trakte (X, Y, Z), ce-

Janez Makovec vodi veliko gradbišče v Kranjski gori

V Kranjski gori je že precej živo na gradbišču novega hotela Central, ki ga gradimo skupaj s kranjsko Savo. Novi hotel bo trietažna stavba, imel bo 270 ležišč in celo bazen 6 x 16 m (v stavbi). Investitor novega hotela B kategorije, ki mora biti usposobljen za sprejem prvih gostov

SODELOVANJE V KRANJU

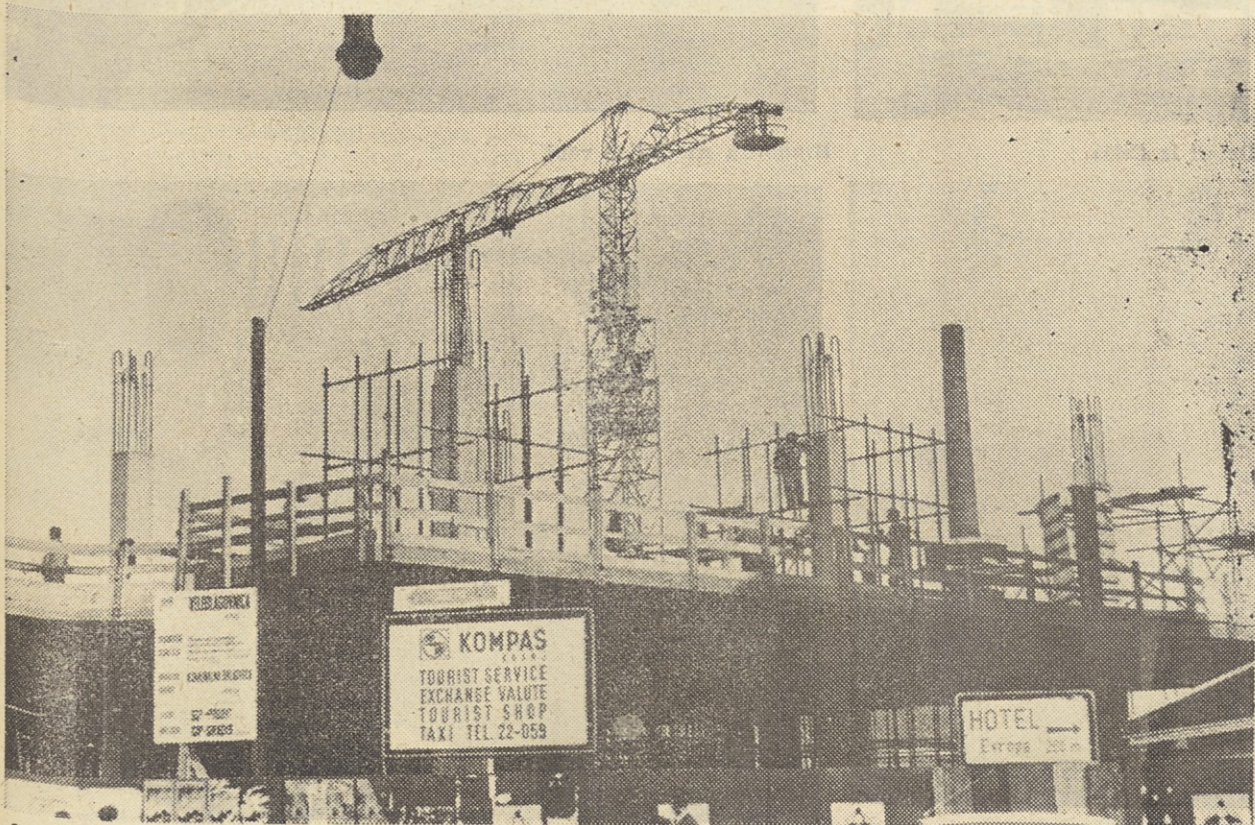
Naše podjetje in kranjski Projekt gradita sredi mesta veliko in moderno trgovsko hišo

Prav na vrhu znanega klanca v Kranju, nasproti novega hotela »Creina«, gradita naše podjetje in kranjski Projekt veliko in moderno trgovsko hišo. Kot smo slišali, je sodelovanje med obema kolektivoma zelo dobro in vse kaže, da bo takšno ostalo tudi v prihodnje.

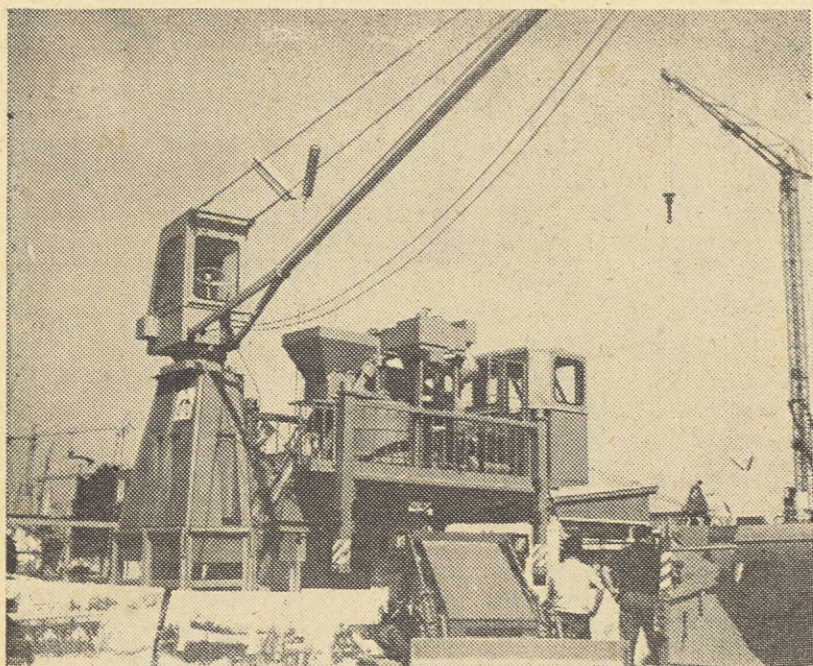
O tem, da gre za res velik objekt, kaže že podatek, da bo imela nova trgovska hiša sredi Kranja 6 etaž in okrog 14.400 kvadratnih metrov koristnih površin. V pritličju bodo imela kranjska podjetja Merkur, Živila in Kokra trgovske lokale, v kletni etaži bo med drugim tudi salon pohištva, v višjih nadstropjih pa bodo skladišča in prav na vrhu garaže. Sicer pa tudi podatek, da bo objekt veljal skoraj 3,3 milijarde S din, precej pove. Samo gradbena dela so preračunana na 1,3 milijarde, po eno milijardo pa bodo veljala obrtniška in inštalaterska dela.

Naše podjetje, ki dela v subakordu, je prevzelo vsa betonska dela, opaže in armaturo. Rok je tudi na tem objektu dokaj oster, saj smo z izkopi začeli šele 14. aprila, do konca leta 1970 pa morajo biti zaključena vsa betonska dela, kar pomeni, da je treba do 31. decembra letos spraviti res veliko stavbo pod streho. Povsem urejen objekt pa bo treba predati investitorjem do 20. oktobra 1971.

Na objektu dela 40 naših delavcev in nekaj manj Projektovih. Čeprav delajo od jutra do večera, je na stavbi že nekoliko zamude, med drugim tudi zaradi pomanjkanja železa in čementa, nekaj težav pa je bilo tudi z žerjavom. Seveda pa bodo graditelji napeli vse sile, da bo objekt pravočasno končan. Načrte za stavbo so pripravili v Investicijskem zavodu za izgradnjo Trga revolucije v Ljubljani. Vsekakor bo novi objekt, ki bo imel okrog 6500 kvadratnih metrov samo trgovskih površin, za Kranj pomembna pridobitev, med drugim tudi zaradi posebne fasade. Stavba bo prekrita s posebno pločevino (korten), ki jo bo treba menda uvoziti.

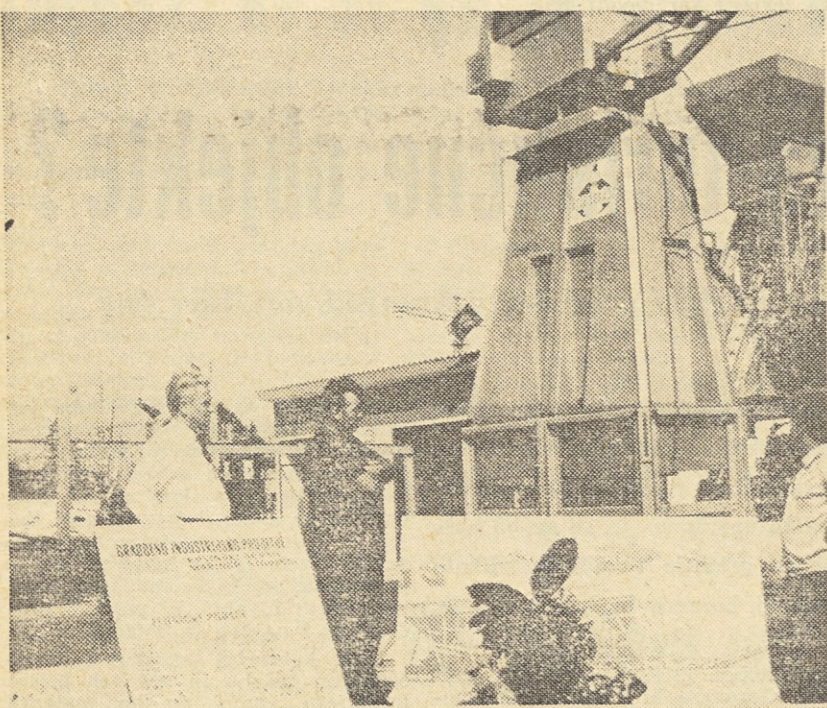
Sredi Kranja gradimo skupaj s Projektom veliko novo veleblagovnico

Naša betonarna na zagrebškem velesejmu

Izkop zemlje na gradbišču novih objektov RTV Ljubljana

Betonarna od blizu

Novi kvalificirani delavci

V avgustu so na poklicni šoli za gradbene stroke v Ljubljani uspešno opravili zaključni izpit naslednji člani kolektiva:

Vlado Habijan za kvalificiranega zidarja z dobrim uspehom,
Djuro Štiglec za kvalificiranega zidarja s prav dobrim uspehom,
Riko Zupančič za kvalificiranega zidarja s prav dobrim uspehom,
Drago Čizmešija za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,

Božo Lovrič za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,
Vinko Sabel za kvalificiranega tesarja z zadostnim uspehom,
Vladimir Zvonarek za kvalificiranega tesarja z zadostnim uspehom,
Stane Zalik za kvalificiranega strojnika gradbene mehanizacije s prav dobrim uspehom,

Martin Hutinec za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,
Stjepan Bogdan za kvalificiranega tesarja z zadostnim uspehom,
Stanislav Horvat za kvalificiranega tesarja z zadostnim uspehom,
Momčilo Manojlovič za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,

Fehim Suljić za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,
Ivan Štefanc za strojnika gradbene mehanizacije s prav dobrim uspehom,

Franc Solce za strojnika gradbene mehanizacije z odličnim uspehom,
Matija Petrič za strojnika gradbene mehanizacije s prav dobrim uspehom,

Josip Ivić za strojnika gradbene mehanizacije z odličnim uspehom,
Anton Angel za strojnika gradbene mehanizacije z odličnim uspehom,

Marijan Zvenar za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,
Hambija Bunić za kvalificiranega tesarja z zadostnim uspehom,
Ivan Zvonik za kvalificiranega zidarja z zadostnim uspehom,

Ivan Baksa za kvalificiranega zidarja z zadostnim uspehom,
Ivan Organ za kvalificiranega zidarja z zadostnim uspehom,
Franjo Ciglar za kvalificiranega zidarja z zadostnim uspehom,

Franjo A. Gustić za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,
Džuro Kuzmić za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,
Zlatko Matan za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,

Momi Marković za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,

Josip Murk za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,
Aljoša za kvalificiranega tesarja s prav dobrim uspehom,
Franjo Srša, za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,

Jadranko Štefclj za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,
Martin Dominić za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,

August Oletić za kvalificiranega tesarja z dobrim uspehom,
Anton Valentić za kvalificiranega zidarja z zadostnim uspehom,
Stjepan Valdec za kvalificiranega zidarja z zadostnim uspehom,

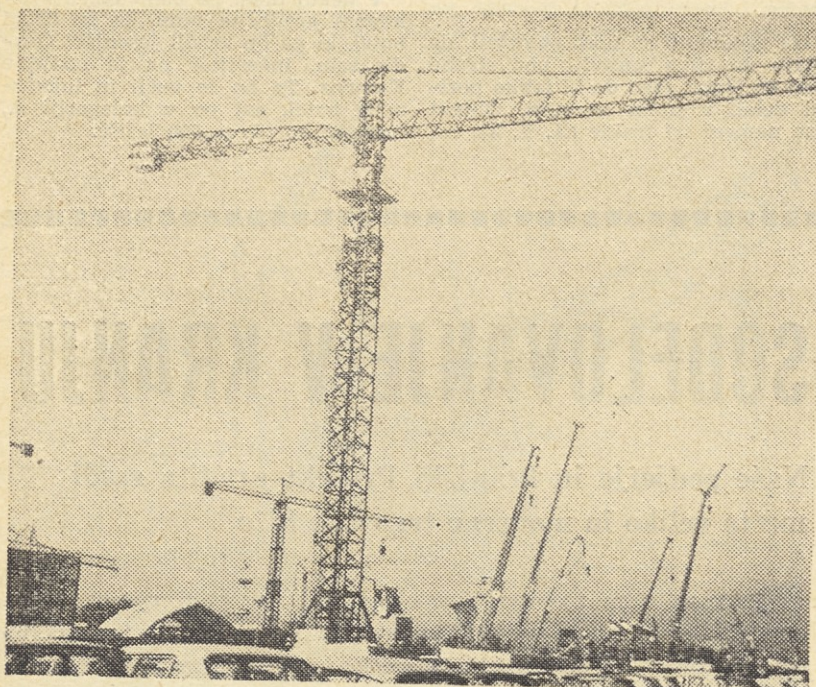
Elio Pisak za kvalificiranega zidarja z zadostnim uspehom,
Ivan Perancec za kvalificiranega zidarja z dobrim uspehom,

Levko Pahek za kvalificiranega zidarja z dobrim uspehom,
Josip Logožar za kvalificiranega zidarja z dobrim uspehom,

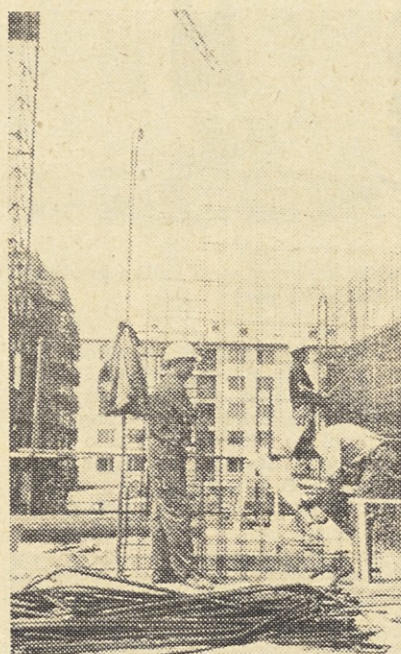
Rade Ivelić za kvalificiranega zidarja z dobrim uspehom,
Mladen Hoblaj za kvalificiranega zidarja s prav dobrim uspehom,
Martin Fostnarić za kvalificiranega zidarja z dobrim uspehom,

Višar Bukovec za kvalificiranega zidarja z zadostnim uspehom,
Zlatko Dobranski za kvalificiranega zidarja z dobrim uspehom.

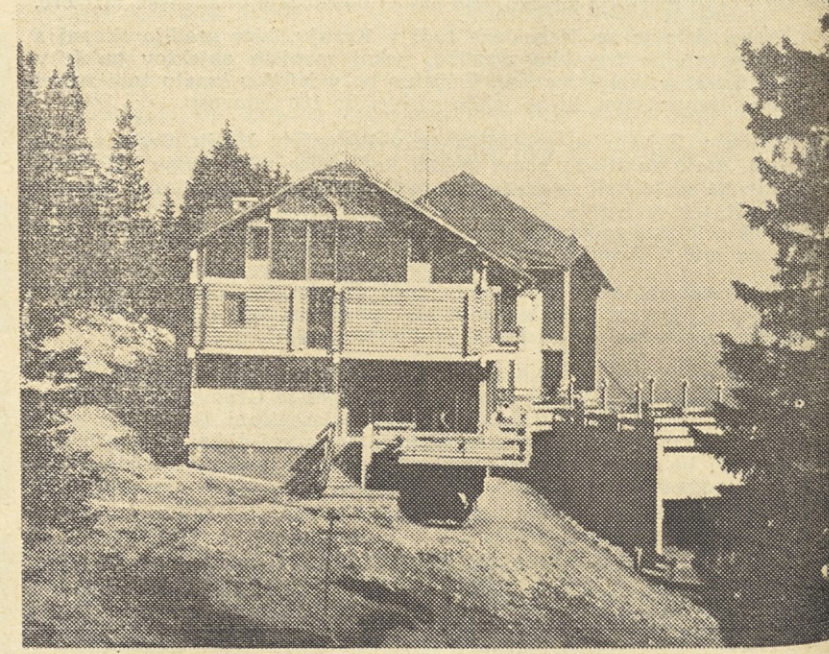
Za dosežene uspehe iskreno čestitamo!

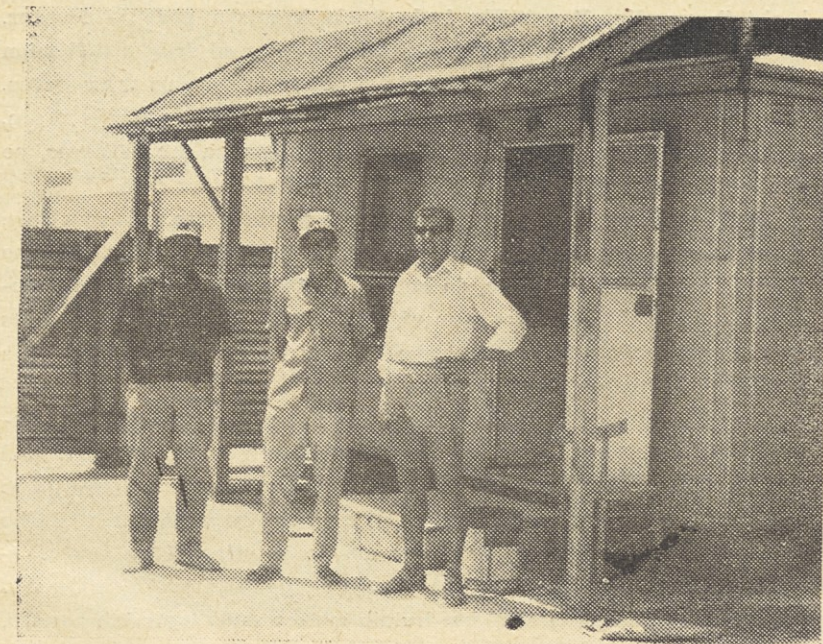
Z letošnjega zagrebškega velesejma

Detajl iz Celja

Brunarica na Golteh vabi

AGEDABIJA V LIBIJI — Pisarna gradbišča. Od leve proti desni so: Jože Tencer (Slovenija ceste), ing. Silvo Erjavec in delovodja Alojz Lisjak

Saj bom plaval ...

Pridite na Pohorje in ne bo vam žal

Oblaganje fasade z naravnim kamnom

V reviji »Annales de l'institut technique du bâtiment et des travaux publics« febr. 1970, je izšel zanimiv članek o oblaganju fasade z naravnim kamnom. Prevod tega članka vam posredujemo v nekoliko skrajšani obliki.

Naravni kamen so uporabljali že od davnih časov za gradnjo hiš, ko so iz njega gradili masivne, nosilne zidove.

Razvoj gradbenega materiala je dal na trg ekonomičnejša gradiva, kot so na primer opeka, beton, votlaki itd. Ta gradiva so izpodrinila uporabo naravnega kamna pri gradnji hiš in drugih objektov, ker boljje ustrezajo tehniki in ekonomičnosti gradenj, termični izolaciji, mehanski odpornosti in obenem skrajšajo čas gradnje.

Za uporabo naravnega kamna je bilo zato treba izbrati nova pota. Naravni kamen so začeli rezati v tanke plošče, s katerimi danes oblagajo palače pa tudi druge stavbe. Pri poslovnih zgradbah večkrat uporabljajo obloge iz naravnega kamna, zato si oglejmo razne načine dela z naravnim kamnom. Obstajata dve zelo različni tehniki oblaganja sten z naravnim kamnom: klasična metoda in uporaba plošč, ki so istočasno opaž za beton.

KLASIČNA METODA je v tem, da na že zgrajen zid pritrujemo plošče iz naravnega kamna. Pri tej metodi razlikujemo dva načina izvedbe, in sicer se kamnita obloga:

a) nosi sama, to se pravi, da kamnita obloga leži na betonski stropni plošči nižjega nadstropja. Vsaka stropna plošča torej prevzame težo kamnite obloge enega nadstropja. Ta način izvedbe se le redko uporablja;

b) vsaka plošča iz kamna je pritrjena na podlogo s posebnimi kovinskimi držali in je torej neodvisna od sosednjih plošč.

KAMNITA PLOŠČA SE UPORABLJA HKRATI KOT OPAŽ. To je druga tehnika pri oblaganju stavbe z naravnim kamnom. Zunanji opaž so tu obložne kamnite plošče in je obloga zgrajena istočasno, kot nosilno zidovje.

Variante te vrste oblaganja sten z naravnim kamnom uporabljajo pri izdelavi prefabriciranih elementov, kjer v model najprej polože kamnito oblogo, nato pa beton in ostale sestavne dele prefabriciranega elementa.

IZBIRA KAMENJA

Pri izbiri kamna se upošteva njegove ekonomske, tehnične in estetske kvalitete. V tem poglavju se ne bomo mudili pri arhitekturi, pač pa si bomo bežno ogledali tehnične zahteve, katerim naj ustreza kamnita obloga.

Nekateri deli stavbe so močnejše podvrženi škodljivim zunanjim vplivom, predvsem podstavek na fasadi (ookl), po katerem se dviga kapilarna voda ali pa mora prevzeti različne udarce, in pa drugi izpostavljeni deli stavbe, na katere pada meteorna voda. Za take dele stavbe je treba uporabiti najboljše kamen, vtem ko so za druge obloge zahteve nekoliko blažje.

Ker je kamnita obloga tanka, je ne moremo smatrati za vodotesno, pa najsi gre za dež ali za vlago. Zaradi tega moramo, posebno pri apnenjih, paziti na to, da uporabljamo le kvaliteten kamen. Samo po sebi je razumljivo, da mora biti kamen odporen proti zmrzovanju.

Kamen mora pred ugraditvijo v stavbo izgubiti naravno vlago, sicer zaradi vpliva atmosferilij in prahu ter drugih delcev, ki se nahajajo v zraku, ne obdrže svojega leska. Če že projektant želi imeti polirano fasado, naj se namesto apnenca uporabi granit, ki pa je poliran na drugačen način kot marmor.

Poliranih marmornih plošč ni priporočljivo uporabljati za fasado, ker zaradi vpliva atmosferilij in prahu ter drugih delcev, ki se nahajajo v zraku, ne obdrže svojega leska. Če že projektant želi imeti polirano fasado, naj se namesto apnenca uporabi granit, ki pa je poliran na drugačen način kot marmor.

Debelina kamnitih plošč je odvisna od načina, po katerem oblagamo zid s ploščami in od trdnosti kamna. Mehak kamen gotovo zahteva večjo debelino, posebno ker tak kamen tudi bolj vpija vlago, ker se hitreje drobi in razpoka v bližini lukenj ali mesta, kjer je pritrjeno kovinsko držalo.

Pri samonosni oblogi iz kamna rabimo približno 8 cm debele plošče, s čimer je zajamčeno dobro ležišče plošč. Pri oblogi, kjer je vsaka plošča pritrjena z držalom na zid, pa zadošča debelina 2 do 4 cm.

Plošče imajo po navadi pravokotno obliko. Zaradi večje priročnosti in zmanjšanja lomljivosti naj plošča v praksi ne presega velikost kvadratnega metra. To mnenje potrjuje tudi praksa, saj običajno uporabimo za prekrivanje kvadratnega metra tri plošče. Teže plošč se gibljejo med 25 in 75 kg. Najobčajnejše dimenzije pa so 60 x 40 cm, 80 x 50 cm, 100 x 60 cm, 110 x 80 cm.

DRŽALA

Držala so vez med kamnom in podlago in so podvržena različnim obremenitvam, kot na primer upogibu, nategu kot tudi raznim pojavom korozije, ki se pojavlja zaradi prisotnosti zraka ali kemičnih spojin, katere pridejo do držala z vodo.

Držala morajo biti zato odporna proti tem pojavom, imeti morajo dobre mehanske lastnosti in gotovo mero elastičnosti, da lahko sledijo premikom kamnitih plošč ali podlage, ki nastanejo zaradi obremenitve stavbe (posedanje, obtežitev objekta itd.).

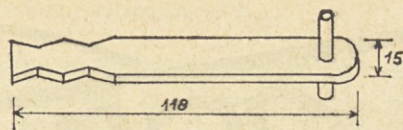
Tem zahtevam ustrezajo tile materiali — kovine: — nerjaveče jeklo (min. vsebina krom-niklja 18/8), — baker in njegove spojine: medenina, bron, — aluminijev bron 90/10.

Baker je mehkejši in bolj raztegljiv kot nerjaveče jeklo in imajo zato držala iz bakra večji prerez kot držala iz nerjavečega jekla.

Galvaniziranega železa ali železo, ki je zaščiten s površinsko plastjo vodotesnega oksida, ne smemo uporabljati, kajti vedno lahko pride po nesreči do udarca, ki poškoduje trdnost spoja z železom in tako pride do rjavenja držala in do madežev na kamniti oblogi.

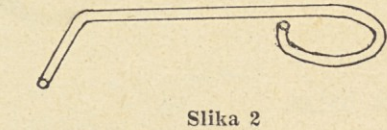
Za pritrjevanje kamna na podlago uporabljamo tele osnovne vrste držal:

- možnik s klinom (slika 1);

Slika 1

— držalo iz medeninaste žice ali iz nerjavečega jekla, ki se ga oblikuje na gradbišču (slika 2);

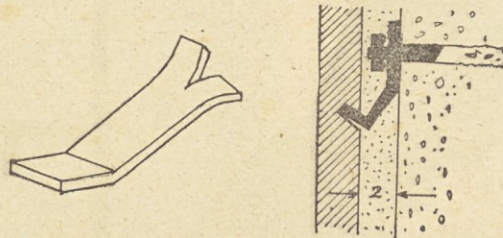
Slika 2

— notranja opora plošč, ki se pa malo uporablja (slika 3);

— držala, s katerimi se lahko naravnava razdalja, uporabljajo jih kot samonosno oblogo ter se malo rabijo zaradi visoke cene (slika 4);

— posebna držala, ki se uporabljajo tam, kjer služi kamnita obloga tudi kot opaž (slika 5 in 6).

Pri polaganju samonosne kamnite obloge se priporočata za pritrjevanje plošče dve držali premera 6 mm. Če vsako ploščo pritrjujemo posebej, je treba uporabiti po štiri držala premera 4 mm. Tu pa je treba pripomniti, da medeninasta držala premera 4 mm, šestkrat pa tudi premera 5 ter 6 mm ne zadoščajo za solidno pritrjevanje kamnite plošče, pa tudi če so držala zalita z blazinicami malte. V takem primeru moramo ustvariti dodatno varnost tako, da vsako prvo vrsto plošč nad vodoravnim

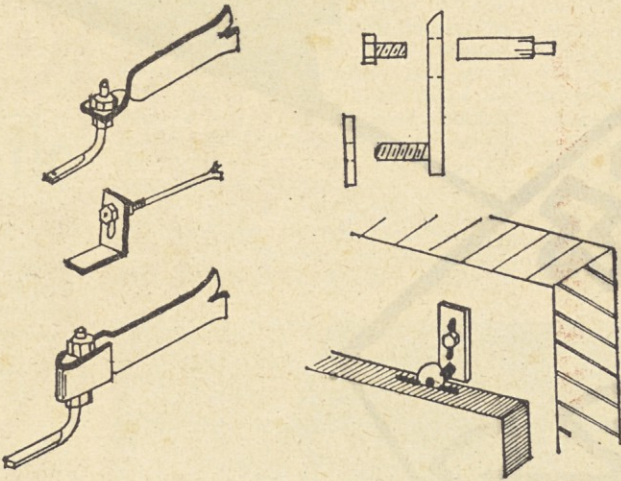

Slika 3

stikom pritrjimo z držalom po sliki 1. Ta držala so tako dimenzionirana, da po potrebi lahko še prevzamejo obremenitev zgornjih plošč, kadar te leže ena na drugi (ker se zagozde med ploščami dostikrat ne odstranijo). Nosijo lahko poprečno 70 kilogramov, kar je seveda odvisno od prereza držala in od ročice.

Vsakišnji nevarnosti odlepljenja ali celo padca kamnite plošče se izognemo tako, da pri vsaki plošči uporabimo dve držali po sliki 1.

Luknje, v katere namestimo držala, izdobjemo na gradbišču, če imamo opravka z marmornimi ali apnenčevimi ploščami. Granitnim ploščam pa je treba napraviti luknje v delavnici oziroma tovarni. Luknje so pripravljene v bližini vogalov, najmanj kakih 10 cm od roba, da se pri dobavljenju lukenj ne odkrušijo vogali.

Slika 4

Pri majhnih ploščah, ki služijo obenem tudi kot opaž, moramo uporabiti vsaj dve držali, diagonalno nameščeni na notranji strani plošče, sicer pa je minimalno potrebno število držal šest za kvadratni

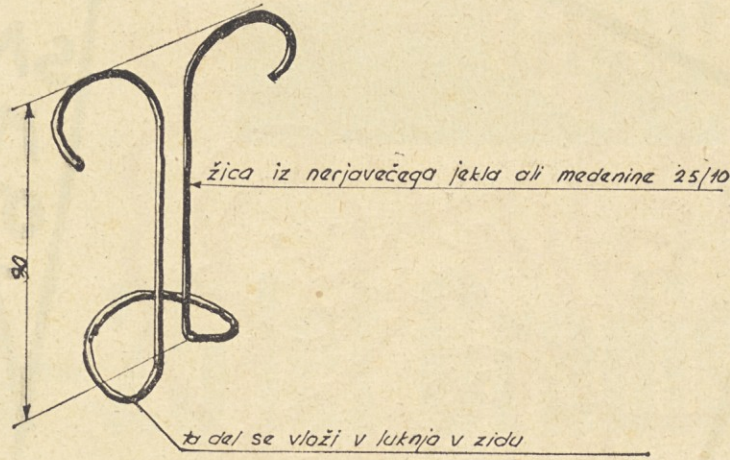
meter zidu. Ležišča za ta držala so narejena v delavnici — tovarni, in to tako, da je med dnom ležišča in površino vsaj 8 mm kamna (slika 5 in 7).

NAMEŠČANJE PLOŠČ

a) **OBČAJNA IZVEDBA.** Kamnito fasadno oblogo lahko uporabljamo na nosilnih betonskih zido-

ment iz druge tovarne pa pušča madeže na površini. Za to malto ponavadi uporabljajo mešanico s 400 kg cementa na kubični meter gotovega betona, mineralni agregat je fin pesek.

Mimogrede naj bo omenjeno še to, da za zalivanje reg na kamniti oblogi ne smemo uporabljati mavca.

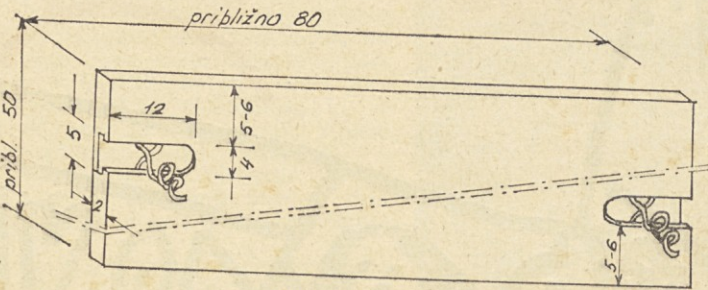
Slika 6

vih in na zidovih, zidanih iz običajnih materialov. Oblogo delamo vedno takrat, ko so nosilni zidovi že gotovi.

Luknje, v katere pritrjimo držala, napravimo ročno ali mehnično po načrtu priprave dela. Pri betonskih zidovih lahko pustimo v zidu lesene ali

Najprej zalijemo luknje v zidu, v katere nato potisnemo držalo. Ploščo postavim na spodnjo ploščo s pomočjo dveh lesenih zagozd, katerih debelina je približno 5 mm.

Drugi del držala malo potisnemo v luknjo, pripravljeno v kamniti plošči in prej zapolnjeno z

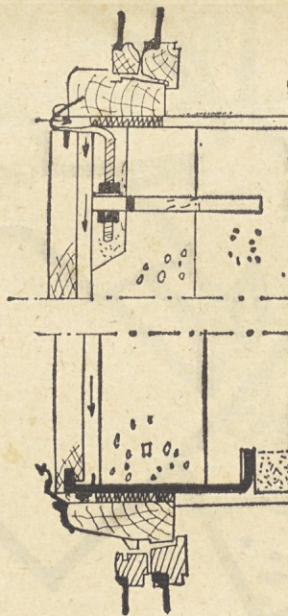

Slika 7

malto. Pri tem ploščo tudi takoj naravnamo v pravilno lego.

Postavljena plošča je od nosilnega zidu oddaljena za 2 do 3 cm. Okrog vsakega držala nameščemo cementno malto tako, da dobimo nekako blazinico, katera naj »nosi« oblogo. Ta blazina lahko dobro opravlja svojo nalogo le, če so držala pravilno vgrajena v zid. To seveda zahteva posebno skrb takrat, ko nameščamo držala v zid.

Če pa namesto posameznih blazin iz malte naredimo pasove iz malte, potem morajo biti ti pasovi vertikalni. Vodoravni pasovi niso dobri, ker preprečujejo zračenje praznega prostora med nosilnim zidom in med oblogo. Širina vertikalnih pasov naj bo okrog 10 cm.

Slika 8

Preprečiti je treba tudi nastanek lis na fasadi, ki nastanejo takrat, kadar uporabljamo malto, kateri so primešani še kakšni tuji predmeti kot na primer koščki papirja cementne vreče, delci kovine in podobno. Ti tuji predmeti vsrkajo vlago, katera potem izloča soli na zunanji strani obloge.

Zračenje prostora med nosilnim zidom in med kamnito oblogo uredimo z napravo dveh špranj: ena je na dnu zida, druga pa na vrhu zida (slika 8).

V nekaterih pokrajinah ne uporabljajo zračnega prostora med oblogo in zidom. Ta prostor takoj popolnoma zalijejo z malto. Ta način je dražji, ker se porabi več malte pa tudi nekaj več časa, namesto prednosti pa nastopajo še razne neprijetnosti, kot na primer: slabša toplotna izolacija, večja možnost nastajanja madežev, pritisk svežega betona na plošče lahko plošče premakne ali plošče počijo.

Ker pri polaganju obloženih kamnitih plošč uporabljamo zagozde, nastopijo med ploščami približno 55 mm debele rege. Te rege zamažemo potem, ko fasado obremenimo. Navadno se uporablja 300 do 500 kg cementa na kubični meter peska (0/1,25 mm).

Večje vodoravne rege, debeline 1 cm do 2 cm, napravimo v vsakem nadstropju ali vsakih 6 m. Te rege navadno razporedi arhitekt, ki jih prilagodi razgibanosti fasade.

Pri dolgih balkonih je treba napraviti tudi vertikalne rege, širine 1 do 2 cm, na vsakih 10 metrov. Stiki se zapolnijo s plastičnimi ali elastičnimi kiti, ki preprečijo razne neprijetnosti, katere lahko nastopijo pri deformacijah temeljev ali zaradi nastopajočih toplotnih razlik.

Po zastitjenju reg in dobri osušitvi, ki traja vsaj tri mesece po dovršitvi obloge, se obloga spolira s finim steklenim papirjem.

(Konec prihodnjic)

1945

GRADIS

1946
SAVNI
MO OT

1950

SAMOUPRAVLJANJE

1951

1953

VU ZENICA

1956

10. VI 1953

TRZIŠČE

2000

PRAVILNIK
30.08.1953

1964

1970

NEMCIJA

DIREKTORI

TARIFNI PRAVILNIK

10
PRAVILNIK
PBI

MEHA
NIZACIJA